

รังสิตสารสนเทศ

วารสารวิชาการบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2554

ISSN 0859-1814

มาเลเซีย
Malaysia

ไทยแลนด์
Thailand

ฟิลิปปินส์
Philippines

พม่า
Myanmar

อินโดนีเซีย
Indonesia

เวียดนาม
Vietnam

สิงคโปร์
Singapore

กัมพูชา
Cambodia

ลาว
Laos

บรูไนดารุสซาลาม
brunei darussalam

http://library.rsu.ac.th
ISSN 0859-1814

ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์
ผศ.ดร.นเรศวร์ พันธราทร
ผศ.ดร.สีบแสง พรหมบุญ
ดร.พงศ์ภัทร อนุมิตราชกิจ

ที่ปรึกษา
ดร.มลิวัลย์ ประดิษฐ์ธีระ

บรรณาธิการประจำฉบับ
ดาวรัตน์ แทนรัตน์

กองบรรณาธิการ
พัชรา หาญเจริญกิจ
นฤมล พุกเกษศิลป์
ชะอ้อน พันถิ่น
ดาวรัตน์ แทนรัตน์
พรศรี สุขการคำ

รูปเล่มและจัดพิมพ์
สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยรังสิต

รังสิตสารสนเทศ

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2554

วารสารวิชาการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต

วัตถุประสงค์

- @ ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ และ สารนิเทศศาสตร์
- @ ส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- @ เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางด้านวิชาชีพและ วิชาการบรรณารักษศาสตร์

กำหนดออก

ปีละ 2 เล่ม (มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม)

อัตราค่าสมาชิก

จำหน่ายปลีก ฉบับละ 40 บาท
สมาชิกรายปี ปีละ 80 บาท
ติดต่อได้ที่ นางสาวชะอ้อน พันถิ่น
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต
เมืองเอก ถ.พหลโยธิน อ.เมือง ปทุมธานี 12000
โทร. 0-2997-2200-30
0-2997-2200 ต่อ 3461
โทรสาร 0-2997-2200 ต่อ 3473
e-mail : chaon.com@windowlive.com

- @ วารสารรังสิตสารสนเทศยินดีเป็นเวทีในการแสดงความคิดเห็นและ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน โดยผู้อ่านทุกท่านสามารถส่ง บทความได้ที่สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต
- @ ข้อความและเนื้อหาที่ปรากฏในวารสารรังสิตสารสนเทศ เป็น ความคิดเห็นและทัศนะเฉพาะตัวของผู้เขียน จึงอยู่เหนือความรับผิดชอบ ของคณะผู้จัดทำ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความของวารสารรังสิตสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ หาญพล
รองศาสตราจารย์ ดร.ปัทมาพร เย็นบำรุง
รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร พุทธิพิทักษ์ผล
รองศาสตราจารย์ ดร.สมทรง พงศ์กุล
รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

รองศาสตราจารย์ประภาวดี สืบสนธิ์

มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร.ชุตินพงค์ ไทยอุปถัมภ์
ดร.ณกมล จันทร์สม

ปรัชญา

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต เป็นแหล่งทรัพยากรเรียนรู้เพื่อไปสู่ความเป็นเลิศ

ปณิธาน

สำนักหอสมุด มุ่งมั่นให้บริการทางวิชาการ เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพ ประสิทธิภาพ ทางด้านการเรียนการสอน และการค้นคว้าวิจัย ด้วยความสะดวกรวดเร็วและ จิตสำนึกที่ดี

พันธกิจ

สำนักหอสมุด มีพันธกิจในการสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัย การทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยรังสิต โดยมุ่งเน้นการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ ทุกรูปแบบ บริการที่หลากหลาย สนองตอบความต้องการของผู้ใช้ พร้อมส่งเสริม ให้มีการนำเทคโนโลยีทันสมัยมาเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ

ท่านสามารถอ่านบทความวารสารรังสิตสารสนเทศได้ที่เว็บไซต์ของสำนักหอสมุด

มหาวิทยาลัยรังสิต

<http://library.rsu.ac.th>

รโงลิตสารสนเทศ

ปีที 17 ฉบับที 2 กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2554

ISSN 0859-1814

สารบาญ

หน้า

บทบรรณาธิการ

ผลลิตภาพทางวิทยาศาสตร์ระหว่ำประเทศในกลุ่มอาเซียน :

การวิเคราะห์บรรณลิตเบื่องต้น..... 4

ดร.ทรงพันธ์ เจริมประยงค

การประชุมบุคลากรมหาวิทยาลัยรังลิต ประจำปีการศึกษา 2554

เรื่ง มหาวิทยาลัยรังลิตกับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน :

โอกาส ผลกระทบ และความท้าทาย 17

พัชรา หาญเจริญภิก

ห้องสมุดโบราณสตราชอฟแห่งกรุงปราก..... 25

(Strahov Library - Strahovska knihovna)

ดร.มลลิลย์ ประดิษฐฐิระ

รายงานผลการสำรวจความพึงพอใจในการใช้บริการสำนักหอสมุด

มหาวิทยาลัยรังลิต ประจำปีการศึกษา 2554..... 35

นฤมล พฤกษคิลปี และ รตนาภรณ์ กาศโอสถ

สาระนำฐฐประจำปี

ห้องสมุดกับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน..... 45

ดร.นฤมล รินไวย

นับเป็นโอกาสที่ดีที่วารสารรังสิตสารสนเทศ ได้รับความเชื่อถือและความไว้วางใจจากบุคคลภายนอกที่เห็นความสำคัญและได้ส่งบทความมาลงในฉบับนี้ โดยได้รับเกียรติจาก ดร.ทรงพันธ์ เจิมประยงค์ ได้เขียนบทความวิจัย เรื่อง ผลผลิตทางวิทยาศาสตร์ระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน : การวิเคราะห์บรรณมิติเบื้องต้น การประชุมบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปีการศึกษา 2554 เรื่อง มหาวิทยาลัยรังสิตกับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน : โอกาส ผลกระทบ และความท้าทาย โดยนางพัชรา ชาญเจริญกิจ ห้องสมุดโบราณสถานหอศิลปแห่งกรุงปรางค์ โดยดร.มลวิทย์ ประดิษฐ์ธีระ รายงานผลการสำรวจความพึงพอใจในการใช้บริการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปีการศึกษา 2554 โดยนฤมล พุกกษิศิลป์ และ รัตนาภรณ์ ภาคโอสถ และส่งท้ายด้วยสารแนะนำรัฐประจําฉบับ เรื่องห้องสมุดกับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยดร.นฤมล รื่นไวย

ด้านเศรษฐกิจ อาเซียนได้ขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจเพิ่มเติม เพื่อให้การรวมตัวทางเศรษฐกิจสมบูรณ์แบบและมีทิศทางชัดเจนเพื่อส่งเสริมการลงทุนทั้งภายในและภายนอกภูมิภาค นโยบายของไทยต่อความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ คือ ผลักดันให้อาเซียน มุ่งปรับโครงสร้างด้านเศรษฐกิจให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ สามารถแข่งขันกับนานาประเทศ

ความร่วมมือกับประเทศภายนอกอาเซียน ไทยมีบทบาทสนับสนุนให้อาเซียนมีความร่วมมือกับประเทศนอกอาเซียน เพื่อเสริมสร้างการเชื่อมโยงกับภูมิภาคอื่นดังปรากฏในรูปของความร่วมมืออาเซียน+3 (ASEAN plus 3) ซึ่งประกอบประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ร่วมกับญี่ปุ่น จีน และสาธารณรัฐเกาหลี รวมทั้งได้ทำการสถาปนาความสัมพันธ์ในลักษณะของประเทศคู่เจรจา (ASEAN plus 1) กับอีก 9 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย แคนาดา นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน สาธารณรัฐเกาหลี อินเดีย และรัสเซีย และมีความร่วมมือกับหนึ่งกลุ่มประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป นอกจากนี้อาเซียนยังมีความร่วมมือกับองค์การ ระหว่างประเทศ คือ โครงการเพื่อการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)

ความร่วมมือด้านสังคมและความร่วมมือเฉพาะด้าน เป็นความร่วมมือในด้านอื่นที่มีใช้ด้านการเมืองและด้านเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือด้านต่างๆ ได้แก่ แรงงาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาธารณสุข วัฒนธรรม และสารสนเทศ การศึกษาการจัดความยากจน ไทยมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน หรือ ASEAN University Network (AUN) เพื่อเป็นแกนหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของภูมิภาค

ในส่วนของประเทศไทยนั้นผลจากการวิจัยชี้ว่าจะเป็นประเทศที่จะได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุด ดังนั้นการเตรียมรับมือกับภาพผลกระทบเชิงลบและสร้างสภาพให้เอื้อประโยชน์ รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการดำเนินการในลักษณะเชิงรุก โดยต้องเตรียมทั้งภาคเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเฉพาะประเทศไทยต้องสร้าง ภาคเอกชนของคนไทยที่แท้จริงให้เข้มแข็ง และต้องจับตาการเข้ามาของกลุ่มทุนนอกอาเซียนที่จะเข้ามาแสวงประโยชน์ ด้วยการอ้างเป็นบริษัทของประเทศไทย นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่สุดคือการปรับปรุงระบบงานให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ มีมาตรฐานสากล พร้อมทั้งจะขับเคลื่อนประเทศ ไปสู่เวทีประชาคมอาเซียนเพื่อประโยชน์ต่อประเทศไทย และประชาคมอาเซียน

และขณะนี้เวียดนามได้เสนอชื่ออย่างเป็นทางการ นายเลื่องมิง (Le Luong Minh) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศคนหนึ่ง เพื่อไปดำรงตำแหน่งเลขาธิการอาเซียน สืบต่อแทนนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ จากประเทศไทย ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารของกลุ่มมาครบ 5 ปี ตำแหน่งสำคัญนี้ได้หมุนเวียนตามตัวอักษรมาถึงรอบของเวียดนาม นายเลื่องกำลังจะเข้าทำหน้าที่นี้ระหว่างปี 2556-2563 โดยไปประจำที่สำนักงานเลขาธิการอาเซียนในกรุงจาการ์ตา อินโดนีเซีย

เลขาธิการอาเซียนชาวเวียดนาม กำลังจะเข้ารับตำแหน่งในช่วงเวลาสำคัญที่อาเซียนทั้ง 10 ประเทศ จะรวมกันเข้าเป็นหนึ่งเดียวในประชาคมเศรษฐกิจใหญ่ ที่จะมีการเชื่อมโยงระหว่างกันในทุกๆ เนื้อหา ทั้งในด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ โดยจะเริ่มตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นไป

วารสารรังสิตสารสนเทศฉบับนี้มีเนื้อหาสาระทุกเรื่องที่คุณผู้อ่านไม่ควรพลาด และหวังว่าจะเป็นประโยชน์และเป็นไปในทางสร้างสรรค์ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้เขียนทุกท่าน และวารสารรังสิตสารสนเทศยินดีที่จะเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนความรู้สึไป

ภาพรวมของผลิตภาพทางวิชาการในกลุ่มประเทศอาเซียน : การวิเคราะห์บรรณมิติเบื้องต้น

An overview of Scholarly Productivity in ASEAN: A Preliminary Bibliometric Analysis

ทรงพันธ์ ใจประยงค์*

บทคัดย่อ

มีการคาดการณ์กันมากกว่า การยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกสมาคมสหประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจ จะมีผลกระทบในวงกว้าง รวมทั้งชุมชนทางวิชาการ บทความนี้ได้สำรวจภูมิทัศน์เบื้องต้นของผลิตภาพทางวิชาการในประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศสมาชิก โดยใช้ข้อมูลบรรณานุกรมของบทความในวารสารวิชาการที่รวบรวมในฐานข้อมูล ISI Web of Knowledge และ Scopus มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) และวิเคราะห์แบบตารางไขว้ตามกลุ่ม สาขาวิชาเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านผลิตภาพของประเทศต่างๆ โดยรวมข้อมูลที่ได้นำไปใช้ในการพัฒนาเครื่องมือวัดผลิตภาพและประสิทธิผลการผลิตผลงานวิชาการของประเทศในกลุ่มอาเซียนต่อไปในอนาคต

Abstract

It is highly expected that raising the level of cooperation in Southeast Asia to become an economic community would widely affect many communities including scholarly community. This article is intended to preliminarily survey a landscape of scholarly productivity of the ten countries in the Association of Southeast Asia Nations (ASEAN). Applying bibliometric approach, this study used bibliographic information from ISI Web of Knowledge and Scopus. The numbers of publications were analyzed by using descriptive statistics including cross tabulation by disciplinary clusters to compare different aspects of scholarly productivity between these countries. The results show a wide range of scholarly performance level in this region. The study informs the development of evaluation instruments to measure the productivity and effectiveness of scholarly works in ASEAN. ?

* อาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจภูมิภาคหนึ่งในโลกจากการประเมินเมื่อปี 2010 พบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนี้มีจำนวนกว่า 6 พันล้านคน (ASEAN Secretariat, 2012) การเปิดเสรี ประชาคมอาเซียน (ASEANcommunity) ในปี 2015 จึงเป็นประเด็นที่มีการจับตามองเป็นอย่างมากจากทั้งภายในและภายนอกภูมิภาคถึงผลกระทบที่จะมีต่อโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

ไม่เพียงแต่อำนาจทางเศรษฐกิจเท่านั้น การพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นอีกหนึ่งมิติที่กลุ่มประเทศนี้ให้ความสนใจอยู่ไม่น้อย ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้มีการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นประเด็นหนึ่งในแผนกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาภูมิภาคมาตั้งแต่แรกตั้ง (Association of Southeast Asian Nations, 1967) และในแผนวิสัยทัศน์ ASEAN Vision 2020 (Association of Southeast Asian Nations, 1997) ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิก

นอกเหนือจากการวัดสมรรถนะจากตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ผลผลิตทางวิชาการนับเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ (Garfield, 1979) การวัดผลผลิตภาพและผลกระทบของผลงานทางวิชาการ จึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ใช้ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนโยบายการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสังคม

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ประเมินและเปรียบเทียบผลผลิตภาพของงานวิจัยในภูมิภาคนี้ยังมีจำนวนไม่มากนัก โดยเฉพาะการวิเคราะห์ในภาพกว้าง (Macro) ผู้เขียนจึงสนใจสำรวจเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตภาพ (Productivity) ของการผลิตผลงานทางวิชาการในภาพรวมโดยไม่จำกัดสาขาวิชา ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ตั้งแต่ปี 1997²-2011 และเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ที่ได้จากแหล่งข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาเชิงบรรณมิติสองแหล่ง ได้แก่ ISI Web of Knowledge และ Scopus

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาด้านการวัดผลงานทางวิชาการเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในยุค 1960s (Leydesdorff & Milojevic, 2012) และงานที่ศึกษาเฉพาะกลุ่มอาเซียนนั้นเกิดขึ้นมาไม่นานนักหลังจากนั้น (Arunachalam & Grag, 1986) แม้กระนั้นจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาในเรื่องนี้จนกระทั่งปัจจุบันยังมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับการศึกษาลักษณะเดียวกันในภูมิภาคอื่นๆ ของโลก งานวิจัยส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลของประเทศใดประเทศหนึ่ง เช่น การวิเคราะห์เชิงบรรณมิติกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ของไทย (Yuthavong, 1986) เป็นต้น หรือเน้นไปที่การเปรียบเทียบผลผลิตภาพในสาขาวิชาเฉพาะ เช่น พลังงานและเชื้อเพลิง (Sombatsompop, 2011) และวิศวกรรมเคมี (Yin, 2009) เป็นต้น นอกจากนี้การวิเคราะห์ของงานวิจัยบางชิ้น ไม่ได้นับรวมประเทศสมาชิกปัจจุบันทุกประเทศหากแต่เลือกมาเพียงบางประเทศ (Haustein, Mittermaier & Tunger, 2008)

¹ เช่น จำนวนและคุณภาพของบุคลากร งบประมาณรายจ่าย รายได้ของประเทศ ทรัพยากรทางปัญญา เป็นต้น (Rodriguez & Soeparwata, 2012)

² ปี 1997 เป็นปีที่มีการจัดทำวิสัยทัศน์ ASEAN Vision 2020

งานวิจัยที่ดูเหมือนจะเป็นการศึกษาเชิงบรรณมิติชิ้นแรกในภูมิภาคนี้ คือ งานของArunachalamและ Garg (1989) ซึ่งทำการสำรวจทั้งในเชิงผลิตภาพและผลกระทบของบทความที่ตีพิมพ์ระหว่างปี1979-1980 โดยนักวิทยาศาสตร์จาก 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์และปรากฏอยู่ในฐานข้อมูล Science Citation Index (SCI)³ ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมจำนวนบทความทางวิทยาศาสตร์และผลกระทบ ของงานในภูมิภาคนี้ยังมีปริมาณ น้อยมาก ผลงานส่วนใหญ่จะมาจากสาขาวิชาทางการแพทย์ในด้านปริมาณ มาเลเซียและไทยมีผลงานทาง วิทยาศาสตร์มากกว่าประเทศอื่นในช่วงเวลาเดียวกันอยู่มาก อย่างไรก็ตาม มีเพียงร้อยละ 0 ของบทความทั้งหมดที่ได้รับการ อ้างถึงอย่างน้อยหนึ่งครั้งในปีที่ได้รับการตีพิมพ์ ในขณะที่เดียวกันมีบทความเพียง 77 ชื่อเรื่องจากประมาณ 1,500 ชื่อเรื่องใช้เวลามากกว่า 4 ปีจึงจะได้รับการอ้างถึงอย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นจำนวน ผลงานที่ได้รับการบันทึกในฐานข้อมูล SCI ที่มีจำนวน น้อย และช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่ยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจน ในการวัดผลิตภาพทางวิชาการในภูมิภาคนี้

Sombatsompop และคณะ (2011) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลิตภาพและผลกระทบของงานวิจัยด้านพลังงาน และเชื้อเพลิงระหว่างสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศโดยใช้ผลงานวิจัยที่ปรากฏในฐานข้อมูล Web of Science (WoS) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ระหว่างปี 2007-2009 สมรรถภาพในการผลิตผลงานทางวิชาการใน สาขานี้ของภูมิภาคเติบโต อย่างต่อเนื่อง โดยมีสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีผลิตภาพสูงสุดอย่างไรก็ตามในช่วงปี 2003- 2009 ประเทศไทยมีจำนวน ผลงานทางวิชาการ⁴ ที่ได้รับการตีพิมพ์ในสาขาวิชานี้มากที่สุด แต่เมื่อเปรียบเทียบในเชิงผลกระทบจะพบว่า บทความที่ ตีพิมพ์จากนักวิชาการในประเทศสิงคโปร์ ได้รับการอ้างถึงมากกว่าทั้งในแง่จำนวนการอ้างถึงทั้งหมด และการอ้างถึง โดยเฉลี่ย

Yin (2009) วิเคราะห์แนวโน้มจำนวนบทความวารสารทางด้านวิศวกรรมเคมีของ 5 ประเทศในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงปี 1996-2008 ได้แก่ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย Yin ระบุว่าเนื่องจาก จำนวนบทความวารสารของผู้แต่งที่มาจากประเทศอื่นในภูมิภาคนี้ นอกเหนือจาก5 ประเทศข้างต้น มีจำนวนน้อยมากหรือ ไม่มีเลย จึงไม่ได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ผลจากการศึกษาของ Yin มีความใกล้เคียงกับการศึกษาบรรณมิติในสาขา วิชาอื่น ๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และไทยเป็นประเทศที่มีจำนวนบทความวารสารใน สาขาวิศวกรรมเคมีมากที่สุดในบรรดาทุกประเทศในภูมิภาค

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษากิจกรรมการวิจัยในภูมิภาคอาเซียนโดยเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น Hassan และ คณะ (2012) ทำการศึกษาบรรณมิติเชิงเปรียบเทียบระหว่างผลงานวิจัยของกลุ่มประเทศอาเซียนกับกลุ่มประเทศสหภาพ ยุโรป (EU) ที่ปรากฏในฐานข้อมูล Scopus ใน 7 สาขาวิชา⁵ ในช่วงปี 2000-2008 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้จำนวน ผลงานในภูมิภาคอาเซียนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาดังกล่าว แต่เมื่อเทียบกับจำนวนผลงานที่มาจาก กลุ่มสหภาพยุโรปแล้วยังมีจำนวนน้อยกว่ามาก อย่างไรก็ตาม เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาพบว่า ประเทศสิงคโปร์มีความ เข้มแข็งในการวิจัยทางด้านนาโนเทคโนโลยีและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์และ ประเทศไทยเป็นผู้นำร่วมกันของภูมิภาคในสาขาวิชาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ประเทศสิงคโปร์ ประเทศไทย และประเทศ มาเลเซียมีปริมาณและผลกระทบของผลงานวิจัยทางด้านพลังงานใกล้เคียงกัน ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยนั้น เป็นผู้นำ ทางด้านอาหาร เกษตรกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพของภูมิภาค

³ ปัจจุบัน Science Citation Index เป็นส่วนหนึ่งของบริการ ISI Web of Knowledge

⁴ หมายรวมถึง บทความวิจัย บทความวิจารณ์ การสื่อสารอย่างสั้น และจดหมาย

⁵ สาขาวิชาที่ศึกษา ได้แก่ นาโนเทคโนโลยี พลังงาน สุขภาพ อาหาร การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สาขาวิชาเหล่านี้เป็นสาขาวิชาที่ได้รับการสนับสนุนตามกรอบ Seventh Framework Programme หรือ FP7 ของสหภาพยุโรป

Nguyen และ Pham (2011) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนผลผลิตทางวิทยาศาสตร์ที่ปรากฏในฐานข้อมูล Web of Science (WoS) ของประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศในช่วงปี 1991-2010 กับดัชนีเศรษฐกิจความรู้ (Knowledge Economy Index) Nguyen และ Pham พบว่า จำนวนผลผลิตของนักวิชาการสายวิทยาศาสตร์ในภูมิภาคนี้คิดเป็นร้อยละ 0.5 ของจำนวนผลงานทางวิทยาศาสตร์ทั่วโลกที่ปรากฏในฐานข้อมูลเดียวกัน จำนวนผลงานที่มีผู้แต่งมาจากสิงคโปร์มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 45 ของจำนวนผลงานทั้งหมดในภูมิภาค ตามมาด้วยไทย (21%) และมาเลเซีย (16%) โดยทั้งภูมิภาคมีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนผลงานทางวิชาการอยู่ที่ร้อยละ 13 ต่อปี ประเทศที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงสุดคือไทยและมาเลเซียตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์ผลิตภาพทางวิชาการในแถบอาเซียน โดยเฉพาะเพื่อนำไปใช้เป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาวิจัยของอาเซียนนั้นยังขาดความครอบคลุมในหลายประเด็นเช่น การวิเคราะห์ที่ยังไม่ครอบคลุมทุกประเทศสมาชิก หรือครอบคลุมศาสตร์หลายสาขาวิชา โดยเฉพาะในสายมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปศาสตร์ นอกจากนี้การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมีผลสำคัญต่อการนำการศึกษาในลักษณะ นี้ไปใช้อย่างมาก เนื่องจากเวลาของข้อมูลที่น่ามาใช้วิเคราะห์เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือ (Validity) ของผลการศึกษา ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าจึงมุ่งเน้นไปที่การศึกษาผลิตภาพทางวิชาการในภูมิภาคนี้ ในทุกสาขาวิชาที่มีการเก็บรวบรวมเพื่อนำไปใช้เป็นฐานในการพัฒนาแผนกลยุทธ์และโครงการต่างๆ ในการพัฒนางานวิชาการ ในอาเซียน

วิธีวิจัย

การศึกษาเชิงบรรณมิติ (bibliometrics) ขึ้นที่มุ่งเน้นที่การเปรียบเทียบผลิตภาพโดยรวม (ไม่จำกัดสาขาวิชา) ในด้านการผลิตผลงานทางวิชาการของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวิเคราะห์ได้มาจากข้อมูลบรรณานุกรมที่รวบรวมไว้ในฐานข้อมูลหลักทั้ง 3 ฐานข้อมูลของบริการ ISI Web of Knowledge ได้แก่ Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index และ Arts & Humanities Citation Index ซึ่งในการวิเคราะห์เชิงภาพรวม ข้อมูลจากทั้งสามฐานของ ISI Web of Knowledge จะถูกนำมารวมกันและข้อมูลบรรณานุกรมที่รวบรวมไว้ในฐานข้อมูล Scopus ระหว่างปี 1997-2011 โดยไม่จำกัดประเภทของ ผลงาน

เป็นที่เข้าใจกันดีว่า ข้อมูลและฟังก์ชันการสืบค้นของทั้งสองฐานข้อมูลมีความแตกต่างกันไปตามสาขาวิชาที่ศึกษา ความแตกต่างดังกล่าวอาจมีผลต่อการนำข้อมูลไปตีความหรือใช้ต่อ ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ Meho & Yang, 2007; Falagas และคณะ, 2008; Meho & Rogers, 2008 และ Gavel & Iselid, 2008 ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้นำข้อมูลมากกว่าหนึ่งแหล่งข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มุมมองของการวิเคราะห์ มีความหลากหลายและลดอคติอันเกิดจากการเลือกใช้ฐานข้อมูลใดเป็นหลักเพียงแหล่งเดียว

วิธีการสืบค้นในบริการ ISI Web of Knowledge นั้นจะค้นจากเขตข้อมูล (field) ที่อยู่ (Address) และจำกัดช่วงเวลาตั้งแต่วันที่ 1/1/1997 ถึง 31/12/2011 สำหรับการสืบค้นในฐานข้อมูล Scopus จะใช้เขตข้อมูลประเทศของต้นสังกัด (Affiliation country) เป็นเขตข้อมูลหลัก และจำกัดช่วงเวลาจากปี 1997-2011 โดยไม่มีการจำกัดประเภทของเอกสาร (Document type) หรือหัวเรื่อง (Subject) ของรายการ คำสำคัญที่ใช้ในการค้นคือชื่อประเทศ อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษามีบางประเทศที่มีการเปลี่ยนชื่อเรียกประเทศ หรือบางประเทศมีการใช้ตัวสะกดภาษาอังกฤษมากกว่าหนึ่งรูปแบบ ในขณะที่บางประเทศ ชื่อย่อเป็นชื่อเรียกเฉพาะที่ใช้เรียกกันโดยทั่วไป ดังนั้นสายอักขระที่ใช้สืบค้น (Search string) จึงไม่ตรงตามตัวสะกดในปัจจุบัน ดังที่แสดงไว้ในภาคผนวก

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ในการอธิบายผลผลิตภาพทางวิชาการ ได้แก่ การทำตารางไขว้เพื่อคำนวณหาสัดส่วนและนำผลลัพธ์ที่ได้ทั้งในภาพรวม และจำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา มาเปรียบเทียบ

อย่างไรก็ตาม การจำแนกข้อมูลตามสาขาวิชาของทั้งสองแหล่งข้อมูลมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ISI Web of Knowledge นั้น มีการแบ่งตามฐานข้อมูลที่จัดเก็บ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) สังคมศาสตร์ (Social Sciences) และศิลปศาสตร์กับมนุษยศาสตร์ (Arts & Humanities) ส่วน Scopus มีการจำแนกรายการบรรณานุกรมในสาย วิทยาศาสตร์ออกมาเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ (Life Sciences) วิทยาศาสตร์สุขภาพ (Health Sciences) วิทยาศาสตร์กายภาพ (Physical Sciences) และมีกลุ่มสังคมศาสตร์กับมนุษยศาสตร์ (Social Sciences & Humanities) แยกออกมาเพียงกลุ่มเดียวดังนั้นเพื่อเทียบเคียงจำนวนผลงานทางวิชาการได้ การแบ่งกลุ่มข้อมูลในงานวิจัยชิ้นนี้ จึงแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มวิทยาศาสตร์ (Sciences) รวมข้อมูลวิทยาศาสตร์ชีวภาพ วิทยาศาสตร์สุขภาพและ วิทยาศาสตร์กายภาพในฐานข้อมูล Scopus เข้าไว้ด้วยกัน และกลุ่มสังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์และมนุษยศาสตร์ รวมฐานข้อมูลทางด้านสังคมศาสตร์ และศิลปศาสตร์กับมนุษยศาสตร์ของ ISI Web of Knowledge เข้าด้วยกัน

ผลการศึกษา

จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า ในช่วงปี 1997 ถึง 2011 ภูมิภาคอาเซียนผลิตผลงานวิชาการและตีพิมพ์ในวารสาร ที่ได้รับการทำดัชนีในฐานข้อมูล ISI Web of Knowledge และ Scopus เป็นสัดส่วนที่น้อยมากประมาณร้อยละ หนึ่งเท่านั้นเมื่อเทียบกับผลงานวิชาการจากทั่วโลกที่ได้รับการตีพิมพ์ในช่วงเวลาเดียวกัน ข้อมูลจาก ISI Web of Knowledge พบว่า ในช่วงเวลาดังกล่าว มีผลงานตีพิมพ์จากนักวิชาการที่มาจากประเทศในกลุ่มอาเซียน จำนวนทั้งสิ้น 217,307 รายการ ในขณะที่ผลงานทั้งหมดจากทั่วโลกในช่วงเวลาดังกล่าวมีถึง 21,091,737 รายการ ข้อมูลจาก Scopus นั้น มีจำนวนผลผลิตทางวิชาการที่มากกว่าข้อมูลที่ได้จาก ISI Web of Knowledge เกือบหนึ่งแสนรายการ (314,704) แต่เมื่อเทียบกับผลงานทั้งหมดในฐานข้อมูล (24,809,449) พบว่ามีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

เมื่อพิจารณาจำนวนผลผลิตทางวิชาการของแต่ละประเทศในแง่จำนวนนับ (ตารางที่ 1) จะพบว่าแหล่งข้อมูล ทั้งสองแห่งให้ข้อมูลที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ สิงคโปร์เป็นประเทศผลิตผลงานทางวิชาการมากที่สุดในภูมิภาคนี้ โดยมี จำนวนผลงานมากกว่าประเทศที่อยู่ในอันดับที่ 2 ประมาณหนึ่งเท่าตัว อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจาก ISI Web of Knowledge ชี้ว่า ไทยผลิตผลงานทางวิชาการได้เป็นอันดับที่สองในภูมิภาค ในขณะที่ข้อมูลจากฐานข้อมูล Scopus ชี้ว่าประเทศ ที่มีการผลิตผลงานทางวิชาการมากเป็นอันดับที่สองในภูมิภาคคือมาเลเซีย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในแง่สัดส่วน จะพบว่า ข้อมูลจากทั้งสองแหล่งมีความใกล้เคียงกันมาก ยกเว้นข้อมูลของประเทศมาเลเซียที่ข้อมูลจาก Scopus จะมี สัดส่วนสูงกว่าข้อมูลของ ISI Web of Knowledge

ข้อมูลในตารางที่ 1 ยังชี้ให้เห็นว่าการกระจายค่าของจำนวนผลงานวิชาการนั้นสูงมากกว่า กล่าวคือ ในข้อมูลจาก ISI Web of Knowledge ประเทศที่ผลิตผลงานน้อยที่สุดในภูมิภาค (เมียนมาร์) มีจำนวนผลงาน คิดเป็นเพียงร้อยละ 0.6 เมื่อเทียบกับจำนวนผลงานที่ผลิตได้ในสิงคโปร์ในช่วงเวลาเดียวกัน และมีอีกสองประเทศ ที่มีผลงานวิชาการน้อยกว่าปีละ 1,000 รายการ คือ บรูไนและลาวกัมพูชามีจำนวนผลงานทางวิชาการมากกว่า ทั้งสามประเทศที่กล่าวมาข้างต้น ในขณะที่ ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคมีผลงานมากกว่า 10,000 รายการ การกระจายตัวของปริมาณผลงานทางวิชาการในภูมิภาค ยิ่งทวีมากขึ้นเมื่อพิจารณาจากข้อมูลในฐานข้อมูล Scopus ประเทศที่มีจำนวนผลงานสูงสุด (สิงคโปร์) มีมากถึง 130,549 รายการ (ประมาณ 8,703 รายการโดยเฉลี่ยต่อปี) ในขณะที่ประเทศที่มีจำนวนผลงานน้อยที่สุดผลิตได้เพียง 892 ชื่อเรื่อง (ประมาณ 59 รายการโดยเฉลี่ยต่อปี) เท่านั้น

ตารางที่ 1 จำนวนผลผลิตทางวิชาการในกลุ่มประเทศอาเซียนที่ปรากฏในฐานข้อมูล ISI Web of Knowledge และ Scopus

ประเทศ	ISI Web of Knowledge		Scopus	
	จำนวน (รายการ)	สัดส่วนในภูมิภาค (ร้อยละ)*	จำนวน (รายการ)	สัดส่วนในภูมิภาค (ร้อยละ)*
บรูไนดารุสซาลาม	752	0.35	1,066	0.34
กัมพูชา	1,144	0.53	1,312	0.42
อินโดนีเซีย	11,555	5.32	16,301	5.18
ลาว	758	0.35	892	0.28
มาเลเซีย	38,903	17.90	76,965	24.46
ฟิลิปปินส์	10,208	4.70	11,296	3.59
สิงคโปร์	99,622	45.84	130,549	41.48
ไทย	49,624	22.84	69,781	22.17
เวียดนาม	10,576	4.87	13,295	4.22
เมียนมาร์	599	0.28	954	0.30
อาเซียน	217,307		314,704	

* เมื่อนำสัดส่วนของแต่ละประเทศมารวมกันแล้ว ผลลัพธ์อาจมากกว่า 100 เนื่องจากรายการบรรณานุกรมบางรายการมีผู้แต่งร่วมมาจากมากกว่าหนึ่งประเทศในอาเซียน

เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มสาขาวิชา จะเห็นว่าแบบแผนของสัดส่วนจำนวนผลงานในแต่ละกลุ่มสาขาวิชาไม่แตกต่างกันมากนักเมื่อเทียบระหว่างสองกลุ่มสาขาวิชา และเมื่อเทียบกับสัดส่วนโดยรวม กล่าวคือ ประเทศที่มีปริมาณผลงานทางวิชาการสูงในภาพรวม เป็นประเทศที่มีผลงานสูงสุดทั้งในสายวิทยาศาสตร์ และสายสังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ด้วยเช่นกัน ประเทศที่ผลิตผลงานน้อยในภาพรวมก็ผลิตผลงานน้อย ในทั้งสองกลุ่มสาขาวิชา นอกจากนี้ ข้อมูลในตารางที่ 2 และ 3 ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า ข้อมูลผลงานทางวิชาการในทุกประเทศนั้น ประมาณร้อยละ 80-90 เป็นผลงานที่มาจากสายวิทยาศาสตร์ ซึ่งข้อมูลจากสองแหล่งสอดคล้องกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการเปรียบเทียบและจัดลำดับสัดส่วนจำนวนผลงานภายในภูมิภาคโดยละเอียด จะพบว่า ข้อมูลที่ได้จากทั้งสองแหล่งข้อมูลมีความแตกต่างกันอยู่เล็กน้อย กล่าวคือ ข้อมูลจาก ISI Web of Knowledge ชี้ว่า เมื่อเปรียบเทียบกันในภูมิภาค ไทยเป็นประเทศที่มีจำนวนผลงานในสายวิทยาศาสตร์มากกว่ามาเลเซีย ในขณะที่สายสังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ทั้งสองประเทศมีสัดส่วนจำนวนผลงานทางวิชาการใกล้เคียงกันมาก แต่เมื่อพิจารณาจากข้อมูลใน Scopus จะพบว่า สัดส่วนผลงานในสายวิทยาศาสตร์ของไทยและ มาเลเซียใกล้เคียงกันมาก (22.76% และ 23.99% ตามลำดับ) ในขณะที่สัดส่วนผลงานสายสังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ของนักวิชาการมาเลเซีย มีมากกว่าสัดส่วนผลงานที่ผลิตโดยนักวิชาการชาวไทยอย่างชัดเจน (34.85% และ 15.96% ตามลำดับ) นอกจากนี้ เห็นได้ว่าสัดส่วนจำนวนผลงานสายสังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ที่มาจากนักวิชาการชาวมาเลเซีย มีความใกล้เคียงกับสัดส่วนของจำนวนผลงานทางวิชาการที่ผลิตจากนักวิชาการสิงคโปร์ (5.19%) ในขณะที่สัดส่วนจำนวนผลงานในสิงคโปร์ที่ปรากฏใน ISI Web of Knowledge นั้นคิดเป็นร้อยละ 50 ของผลงานทั้งหมดในภูมิภาคเลยก็ว่าได้

โดยภาพรวม เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลจากทั้งสองแหล่ง จะพบว่า จำนวนผลงานสายวิทยาศาสตร์ของทุกประเทศ มีสัดส่วนมากกว่าผลงานในสายสังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์และมนุษยศาสตร์อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ สัดส่วนผลงานในกลุ่มวิทยาศาสตร์จะอยู่ระหว่างร้อยละ 80-90 ในขณะที่สายสังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และมนุษยศาสตร์จะอยู่ที่ประมาณร้อยละ 10 - 20 เท่านั้น อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนจากทั้งสองแหล่งข้อมูล จะพบว่าไม่แตกต่างกันมากนัก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเฉพาะสายสังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ผลต่างระหว่างทั้งสองแหล่งจะอยู่ระหว่าง 0 - 2.5 เปอร์เซ็นต์ ยกเว้นประเทศมาเลเซียที่มีผลต่างระหว่างสองแหล่งข้อมูลสูงถึง 9 เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ 2 จำนวนผลผลิตทางวิชาการในกลุ่มประเทศอาเซียนที่ปรากฏในฐานข้อมูล ISI Web of Knowledge แบ่งตามกลุ่มสาขาวิชา

ประเทศ	จำนวน		สัดส่วนเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาค (ร้อยละ)*		สัดส่วนระหว่างกลุ่มสาขาวิชา**	
	วิทยาศาสตร์	สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์
บรูไนดารุสซาลาม	659	110	0.32%	0.55%	87.63%	14.63%
กัมพูชา	1,050	185	0.51%	0.93%	91.78%	16.17%
อินโดนีเซีย	10,673	1,438	5.22%	7.24%	92.37%	12.44%
ลาว	720	90	0.35%	0.45%	94.99%	11.87%
มาเลเซีย	36,959	2,972	18.08%	14.95%	95.00%	7.64%
ฟิลิปปินส์	9,106	1,495	4.46%	7.52%	89.20%	14.65%
สิงคโปร์	92,611	10,062	45.31%	50.63%	92.96%	10.10%
ไทย	48,173	3,006	23.57%	15.12%	97.08%	6.06%
เวียดนาม	10,085	922	4.93%	4.64%	95.36%	8.72%
เมียนมาร์	577	50	0.28%	0.25%	96.33%	8.35%
อาเซียน	204,392	19,875				

หมายเหตุ

- * เมื่อนำสัดส่วนของแต่ละประเทศมารวมกันแล้ว ผลลัพธ์อาจมากกว่า 100 เนื่องจากรายการบรรณานุกรมบางรายการ มีผู้แต่งร่วมมาจากมากกว่าหนึ่งประเทศในอาเซียน
- ** เมื่อนำสัดส่วนของทั้งสองกลุ่มสาขาวิชามารวมกันแล้ว ผลลัพธ์อาจมากกว่า 100 เนื่องจากรายการบรรณานุกรมที่มีความเป็นสหสาขาวิชา บางรายการสามารถถูกจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลทั้งสองกลุ่ม

ตารางที่ 3 จำนวนผลผลิตทางวิชาการในกลุ่มประเทศอาเซียนที่ปรากฏในฐานข้อมูล Scopus แบ่งตามกลุ่มสาขาวิชา

ประเทศ	จำนวน		สัดส่วนเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาค (ร้อยละ)*		สัดส่วนระหว่างกลุ่มสาขาวิชา**	
	วิทยาศาสตร์	สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์
บรูไนดารุสซาลาม	968	156	0.33%	0.42%	90.81%	14.63%
กัมพูชา	1,209	195	0.41%	0.53%	92.15%	14.86%
อินโดนีเซีย	15,275	2,187	5.15%	5.93%	93.71%	13.42%
ลาว	860	96	0.29%	0.26%	96.41%	10.76%
มาเลเซีย	71,154	12,864	23.99%	34.85%	92.45%	16.71%
ฟิลิปปินส์	10,006	1,939	3.37%	5.25%	88.58%	17.17%
สิงคโปร์	123,273	12,988	41.56%	35.19%	94.43%	9.95%
ไทย	67,514	5,890	22.76%	15.96%	96.75%	8.44%
เวียดนาม	12,813	1,318	4.32%	3.57%	96.37%	9.91%
เมียนมาร์	923	80	0.31%	0.22%	96.75%	8.39%
อาเซียน	296,609	36,911				

* เมื่อนำสัดส่วนของแต่ละประเทศมารวมกันแล้ว ผลลัพธ์อาจมากกว่า 100 เนื่องจากรายการบรรณานุกรมบางรายการมีผู้แต่งร่วมมาจากมากกว่าหนึ่งประเทศในอาเซียน

** เมื่อนำสัดส่วนของทั้งสองกลุ่มสาขาวิชามารวมกันแล้ว ผลลัพธ์อาจมากกว่า 100 เนื่องจากรายการบรรณานุกรมที่มีความเป็นสหสาขาวิชาบางรายการ สามารถถูกจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลทั้งสองกลุ่ม

อภิปรายผลการศึกษาระบบและบทสรุป

การศึกษาชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพรวมของผลิตภาพผลงานวิชาการของนักวิชาการที่มาจากประเทศอาเซียนในช่วงระหว่างปี 1997 -2011 โดยใช้การวิเคราะห์เชิงบรรณมิติในระดับประเทศ ผลจากการศึกษาพบว่านอกเหนือภูมิภาคอาเซียน จะมีผลิตภาพทางวิชาการโดยรวมค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผลผลิตทางวิชาการทั้งหมดจากทั่วโลก อาเซียนยังเป็นภูมิภาคที่มีความเป็นพลวัตสูงโดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากช่วงข้อมูลของจำนวนผลงานทางวิชาการภายในภูมิภาค กล่าวคือ ประเทศที่มีผลิตภาพสูงมีจำนวนผลงานทางวิชาการสูงมาก (มากกว่าหนึ่งแสนรายการ) เมื่อเทียบกับประเทศที่มีจำนวนผลงานทางวิชาการน้อย หากมองในอีกมุมหนึ่ง ช่วงข้อมูลที่มีความกว้างมากเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงช่องว่าง(gap) ภายในภูมิภาคในการผลิตผลงานทางวิชาการ ที่สูงพอสมควร การชี้ให้เห็นช่องว่างทางวิชาการที่เกิดขึ้นนี้ สามารถนำไปใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาวิธีการ เพื่อทำให้ภูมิภาคนี้มีความแข็งแกร่งทางวิชาการมากขึ้นได้ โดยเฉพาะการพิจารณาในเชิงนโยบายระดับภูมิภาค นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ในลักษณะเช่นนี้ยังสามารถ นำไปใช้ในการพิจารณาความช่วยเหลือและการให้การสนับสนุนทางวิชาการ ในระดับประเทศได้ด้วย

หากพิจารณาจากข้อมูลผลผลิตทางวิชาการในตารางที่ 1 ภูมิภาคอาเซียนแบ่งออกอย่างคร่าวๆ ได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้นำ ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย 2) กลุ่มกลาง ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และ 3) ประเทศผู้ตาม ได้แก่ กัมพูชา บรูไนดารุสซาลาม ลาว และเมียนมาร์

อย่างไรก็ตาม การจัดกลุ่มประเทศตามผลิตภาพทางวิชาการโดยใช้จำนวนผลผลิตทางวิชาการเป็นตัวชี้วัดเพียงตัวเดียวนั้นมีความแตกต่างจากการแบ่งกลุ่มที่ใช้วิธีทางสถิติของ Rodriguez และ Seoparwata (2012) และของ Nguyen และ Pham (2011) อยู่พอสมควร กล่าวคือ Rodriguez และ Seoparwata (2012) ใช้ดัชนี สมรรถนะทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม⁶ เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ซึ่งสามารถแบ่งประเทศ ในภูมิภาคออกเป็น 4 กลุ่มประเทศ คือ 1) ประเทศผู้นำในภูมิภาค ได้แก่ สิงคโปร์ 2) กลุ่ม "ผู้ตาม" มีเพียงหนึ่ง ประเทศคือ มาเลเซีย 3) กลุ่ม "ตามติด" (catching up) ได้แก่ ฟิลิปปินส์และไทย และ 4) กลุ่ม "ตามหลัง" (trailing) ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา ลาว และเมียนมาร์ ในขณะที่ Nguyen และ Pham (2011) ใช้ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตทางวิชาการและดัชนีเศรษฐกิจความรู้เป็นฐาน ในการแบ่งกลุ่มประเทศในอาเซียนในลักษณะที่เป็นกลุ่มคลัสเตอร์ (Cluster) โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มแรก ได้แก่ สิงคโปร์ กลุ่มที่สอง ได้แก่ ไทย และมาเลเซีย กลุ่มประเทศที่สาม ได้แก่ เวียดนาม อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ และกลุ่มสุดท้ายประกอบไปด้วย เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา และบรูไนดารุสซาลาม จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าระเบียบวิธีและ ผลการศึกษาอย่างละเอียดของทั้งสามงานอาจมีความแตกต่างกัน ประเทศที่เป็นผู้นำก็ยังคงเป็นสิงคโปร์ที่มีผลิตภาพที่โดดเด่นออกมาจากประเทศอื่นๆ ในหลายมิติในขณะเดียวกันรายชื่อของประเทศที่อยู่ในกลุ่มท้ายตารางก็มีความใกล้เคียงกัน ส่วน มาเลเซีย ไทย เวียดนาม อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ มีการสับเปลี่ยนตำแหน่งกันตามแต่วิธีการจัดกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ประเทศในกลุ่มหลังนี้ดูเหมือนจะเป็นประเทศที่เป็นตัวแปรสำคัญ ที่จะเร่งทำให้อาเซียนเป็นภูมิภาคอยู่ ชั้นแนวหน้าในวงวิชาการในด้านผลิตภาพกล่าวคือ มีผลงานอยู่ในระดับมาก ผนวกกับความผันผวนของผลการจัดกลุ่ม แสดงให้เห็นว่าประเทศเหล่านี้อาจมีจุดแข็งและอ่อนที่แตกต่างกัน หากนักวิจัยสามารถนำข้อมูลของประเทศเหล่านี้ มาทำการวิเคราะห์ในเชิงลึก เพื่อหาตัวแปรหรือมิติที่ประเทศนั้นๆ จะต้องพัฒนาหรือปรับปรุงต่อไป ก็อาจเป็นข้อมูลชิ้นสำคัญต่อผู้พัฒนานโยบายในการกำหนดทิศทาง และวิธีการที่จะทำให้เพื่อให้การผลิตผลงานวิชาการในประเทศเหล่านี้ มีประสิทธิภาพสูงสุด

เมื่อพิจารณาผลผลิตทางวิชาการตามกลุ่มสาขาวิชาดูเหมือนมาเลเซีย เป็นประเทศที่มีผลการวิเคราะห์ผันผวนตามแหล่งข้อมูลที่ใช้ สัดส่วนผลงานทางวิชาการสายสังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์และมนุษยศาสตร์จากฐานข้อมูล Scopus จะสูงกว่าข้อมูลที่ได้มาจาก ISI Web of Knowledge ดังนั้น ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม โดยนาระเบียบวิธีแบบกรณีศึกษา (Case study) (Choemprayong & Wildemuth, 2009) มาใช้เพื่อค้นหาคำอธิบายที่ทำให้ข้อมูลนั้น มีความแตกต่างกันมาก

ผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นผลการศึกษาในภาพรวม ดังนั้นผลการศึกษาที่ได้ อาจไม่สามารถพัฒนาการความเคลื่อนไหวของผลิตภาพที่สัมพันธ์กับเวลาได้อย่างแท้จริง ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า การวิเคราะห์เชิงอนุกรมเวลา (Time-series analysis) และการศึกษาติดตามในระยะยาว (Longitudinal study) จะช่วยให้เห็นภาพของความเคลื่อนไหว รวมถึงปัจจัยทางด้านเวลาที่มีผลต่อผลิตภาพทางวิชาการในภูมิภาคนี้ได้เป็นอย่างดี

⁶ มีตัวแปรที่ใช้ในการคำนวณทั้งหมด 15 ตัวแปร

การเปรียบเทียบผลผลิตภาพทางวิชาการในระดับประเทศนั้น มีข้อพึงระวังในการนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ กล่าวคือ จำนวนผลงานทางวิชาการของแต่ละประเทศเพียงอย่างเดียว อาจไม่ใช่ตัวชี้วัดที่ดีที่สุดของการประเมินความสำเร็จของนโยบายการสนับสนุนการวิจัย เนื่องจากมีงานจำนวนมากไม่น้อยที่ผู้แต่งร่วมมาจากสองประเทศใน ภูมิภาคอาเซียน หรือมากกว่า ดังจะเห็นได้จากผลรวมของสัดส่วนข้อมูลในตารางที่ 1 -3 ดังนั้นควรนำข้อมูลเหล่านี้ มาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย เพื่อให้เห็นผลผลิตภาพทางวิชาการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่ายังไม่มีแบบจำลองใดที่สามารถใช้อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อผลผลิตภาพทางวิชาการในระดับประเทศได้อย่างสมบูรณ์ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อาจมีบทบาทสำคัญในการช่วยอธิบายความซับซ้อนของจำนวนผลงานทางวิชาการในฐานะดัชนี ที่ชี้วัดความสำเร็จทางวิชาการในระดับประเทศได้

นอกจากนี้ ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการวิเคราะห์เชิงบรรณมิติ โดยเฉพาะการใช้จำนวนผลผลิตทางวิชาการในฐานะข้อมูลออนไลน์ เช่น ISI Web of Knowledge และ Scopus ในสายศิลปศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีข้อจำกัดอยู่พอสมควร เนื่องจากธรรมชาติทางสังคมของนักวิชาการสายมนุษยศาสตร์และศิลปศาสตร์ มีความแตกต่างจากนักวิทยาศาสตร์ จึงทำให้มีผลกระทบต่อรูปแบบการสื่อสารทางวิชาการและส่งผล ต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลในเชิงบรรณมิติในที่สุด (Lavriere และคณะ, 2006; Archambault และคณะ, 2006; Archambault & Lariviere, 2010; Lariviere, 2008) ถึงแม้ว่าจำนวนผลงานในกลุ่มสังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในแหล่งข้อมูลเหล่านี้ มักจะมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนผลงานในสายวิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์บรรณมิติแบบแยกสาขาวิชาการนั้น จะทำให้การวิเคราะห์ และตีความผลการศึกษานำเสนอเชื่อถือมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ผศ.จินตารัตน์ เบอร์พันธุ์ และคุณสุภาพร สมจิตต์ ที่ช่วยตรวจทานต้นฉบับและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์

รายการอ้างอิง

- Archambault, É., and Larivière, V. Individual researchers' research productivity: A comparative analysis of counting method, in *Book of Abstracts of the 11th International Conference on Science and Technology Indicators*. [online]. 2010. Available : http://www.science-metrix.com/pdf/STI_Conference_Archambault%20_Lariviere.pdf
- Archambault, É., Vignola-Gagné, É., Côté, G., Larivière, V., and Gingras, Y. Benchmarking scientific output in the social sciences and humanities: The limits of existing databases, *Scientometrics*, [Serial online]. 68,3 (2006) : 329-342. Available : http://www.science-etrix.com/pdf/Benchmarking_SSH.pdf
- Arunachalam, S., and Garg, K. Science on the periphery: A scientometric analysis of science in the ASEAN countries. *Journal of Information Science*. 12, 3 (1986). 105-117.
- ASEAN Secretariat. *ASEAN Community in Figures 2011 (ACIF 2011)*. [online]. 2012. Available : <http://www.aseansec.org/documents/ASEAN%20community%20in%20figures.pdf> (September 19, 2012)
- Association of Southeast Asian Nations. *ASEAN Declaration*. [online]. 1967. Available : <http://www.aseansec.org/1212.html> . (September 19, 2012)
- Association of Southeast Asian Nations. *ASEAN Vision 2020*. [online]. 1997. Available : <http://www.aseansec.org/1814.html> (September 19, 2012).
- Choemprayong, S., and Wildemuth, B. *Case Studies. In Wildemuth, B. Applications of social research methods to questions in information and library science*. Westport, CT: Library Unlimited, 2009.
- Falagas, M. E., Pitsouni, E. I., Malietzis, G. A., and Pappas, G. Comparison of PubMed, Scopus, Web of Science, and Google Scholar : strengths and weaknesses. *The FASEB Journal*. 22, 2. (2008) : 338-342.
- Garfield, E. *Citation indexing: Its theory and application in science, technology, and humanities*. Philadelphia, PA : John Wiley 1979.
- Gavel, Y. and Iselid, L. " Web of Science and Scopus: A journal title overlap study". *Information Review*, 32,1 (2008) : 8-21.
- Hassan, S.-U., Haddawy, P., Kuinkel, P., Degelsegger, A., and Blasy, C. "A bibliometric study of research activity in ASEAN related to the EU in FP7 priority areas". *Scientometrics*. 91,3(2012): 1035-1051.
- Haustein, S., Mittermaier, B., and Tunger, D. *Bibliometric analysis: Asia-Pacific research area*. [online]. 2008. Available : http://www.sea-eu.net/attach/1SEA_EU_NET_REPORT-deliverable1-1.pdf (October 2, 2012).
- Lariviere V., Archambault, É., Gingras, Y., and Wallace, M.L. The fall of uncitedness, in *Book of Abstracts of the 10th International Conference on Science and Technology Indicators (ISSI)*. [Online] 2008. Available : http://www.science-metrix.com/pdf/ISSI_Fall_Uncitedness.pdf
- Laviriere, V., Archambault, É., Gingras, Y., and Vignola-Gagné, É. The Place of Serials in Referencing Practices: Comparing Natural Sciences and Engineering With Social Sciences and Humanities. *JASIST*. [Serial online]. 57,8 (2006) : 997-1004. Available : http://www.science-metrix.com/pdf/The_Place_of_Serials_in_Referencing_Practices.pdf
- Leydesdorff, L., and Milojevic, S. Scientometrics. In Wright, J. D. et al. (eds). *The International Encyclopedia of Social and Behavioral Sciences*. 2nd ed. Oxford, UK: Elsevier,
- Meho, L. I., and Rogers, Y. " Citation counting, citation ranking, and h-index of human-computer interaction researchers: A comparison of Scopus and Web of Science". *JASIST*, 59 (2008) : 1711-1726.

Meho, L. I., and Yang, K. " Impact of data sources on citation counts and rankings of LIS faculty: Web of Science versus Scopus and Google Scholar". *JASIST*, 58. (2007) : 2105-2125.

Nguyen, T., and Pham, L. T. "Scientific output and its relationship to knowledge economy: an analysis of ASEAN countries". *Scientometrics*, 89, 1 (2011) : 107-117.

Rodriguez, V., and Soeparwata, A. "ASEAN benchmarking in terms of science, technology, and innovation from 1999 to 2009". *Scientometrics*, 92, 3 (2012) : 549-573.

Sombatsompop, N., Markpin, T., Ratchatahirun, P., Yochai, W., Ittiritmeechai, S., Premkamolnetr, N. and Wongkaew, C. "Research productivity and impact of ASEAN countries and universities in the field of energy and fuel". *Malaysian Journal of Library & Information Science*. 16, 1 (2011) : 35-46.

Yin, C.-Y. "Bibliometric analysis of journal articles published by Southeast Asian chemical engineering researchers". *Malaysian Journal of Library & Information Science*. 14, 3 (2009): 1-13.

Yuthavong, Y. " Bibliometric indicators of scientific activity in Thailand". *Scientometrics*, 9, 3-4 (1986) : 139-143.

ภาคผนวก

ตารางที่ 1 สายอักขระที่ใช้ในการสืบค้น

ประเทศ	สายอักขระที่ใช้สืบค้น	
	ISI Web of Knowledge	Scopus
บรูไนดารุสซาลาม	AD="Brunei"	AFFILCOUNTRY(Brunei)
กัมพูชา	AD="Cambodia"	AFFILCOUNTRY(Cambodia)
อินโดนีเซีย	AD="Indonesia"	AFFILCOUNTRY(Indonesia)
ลาว	AD="Lao" OR AD="Laos"	AFFILCOUNTRY(lao) OR AFFILCOUNTRY(laos)
มาเลเซีย	AD="Malaysia"	AFFILCOUNTRY(Malaysia)
ฟิลิปปินส์	AD="Philippines"	AFFILCOUNTRY(Philippines)
สิงคโปร์	AD="Singapore"	AFFILCOUNTRY(Singapore)
ไทย	AD="Thailand"	AFFILCOUNTRY(Thailand)
เวียดนาม	AD="Viet Nam" OR AD="Vietnam"	AFFILCOUNTRY(vietnam) OR AFFILCOUNTRY(vietnam)
เมียนมาร์	AD="Myanmar" OR AD="Burma"	AFFILCOUNTRY(myanmar) OR AFFILCOUNTRY(burma)

การประชุมบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปีการศึกษา 2554
เรื่อง มหาวิทยาลัยรังสิตกับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน: โอกาส ผลกระทบ และความท้าทาย
 เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2554
 ห้องประชุม 1-301 ชั้น 3 อาคารอาทิตย์ อุไรรัตน์ มหาวิทยาลัยรังสิต

พัชรา หาญเจริญกิจ* สรุปรายการประชุม

การประชุมบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปีการศึกษา 2554 เรื่อง มหาวิทยาลัยรังสิตกับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน : โอกาส ผลกระทบ และความท้าทาย กำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ในการจัดทำยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 และเผยแพร่ให้สถาบันอุดมศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินการ เพื่อรองรับการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน พร้อมทั้งให้จัดทำเป็นแผนปฏิบัติการอาเซียนด้าน การศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

การกล่าวต้อนรับและปาฐกถาพิเศษ

ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยรังสิต กล่าวต้อนรับและได้มีปาฐกถาพิเศษ สรุปรายความได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยรังสิต จัดประชุมบุคลากรต่อเนื่องกันมา ครั้งนี้เป็นปีที่ 11 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดบทบาทและทิศทางที่จะก้าวต่อไป โดยในปีการศึกษา 2548 มหาวิทยาลัยรังสิต ได้ประกาศนโยบายเส้นทางสู่ความเป็นเลิศ (Road Map to Excellence) โดยเน้นใน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ต้องมีความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ต้องก้าวไกลเป็นมหาวิทยาลัยอิเล็กทรอนิกส์ (e-University) ต้องก้าวไปสู่ความเป็นนานาชาติ (Internationalization) ต้องรับรองมาตรฐานได้ (Certificate) และต้องพร้อมต่อโลกความจริง(Readiness for the Real World) โดยมหาวิทยาลัยรังสิตมีเป้าหมายมุ่งสู่การเป็นนานาชาติโดยเน้นใน 2 ด้าน คือ เทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาต่างประเทศ มีการกำหนดเป้าหมายให้สอนเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นปีละ 10% มาอย่างต่อเนื่อง สำหรับปีการศึกษา 2552 มหาวิทยาลัยรังสิตตระหนักดีว่า มหาวิทยาลัยรังสิตคือขุมพลังแห่งปัญญาของชาติ เพื่อปฏิรูปประเทศไทยไปสู่การเป็นสังคมธรรมมาธิปไตย และตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 เป็นต้นไป มหาวิทยาลัยรังสิตมีภารกิจที่ต้องทำเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อทางการเมืองซึ่งมีสองทางเลือกคือ change กับ ช้ำซึ่งก็ยังไม่อาจจะรู้ได้ว่าจะเป็นอย่างไร เมื่อดูสภา

*รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนา สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้แทนฯ ของไทยก็มีคนไร้คุณภาพเข้าไปมากมาย ซึ่งเป็น ผลมาจากคุณภาพของคนเลือก นอกจากนี้ ประชาชนคนไทย จำนวนไม่น้อยก็มีค่านิยมขอให้ได้เลื่อนขั้นเงินเดือน โดยไม่ต้องทำงาน เป็นเพราะบบการศึกษาของเราไม่สมารถทำให้คน แยกแยะระหว่างคนดีกับคนชั่วได้ และที่สำคัญการก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015 จะนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ชีวิตของเราอีกหลายประการ

เมื่อไม่นานมานี้ มีบทความเผยแพร่ฉบับหนึ่งระบุว่า เป็นเสียงสะท้อน มาจากคนไทยที่ต้องการเห็นการปฏิรูป เขาได้ตั้งคำถามไว้ใน บทความถึงความแตกต่างระหว่างประเทศที่ พัฒนาแล้วกับประเทศ ด้อยพัฒนาหรือความแตกต่างระหว่างประเทศ ที่สามารถรักษา เอกราชไว้ได้กับประเทศที่เคยสูญเสียเอกราช ตัวอย่างที่เห็นกันอยู่ ก็อย่างเช่นประเทศญี่ปุ่นและประเทศเยอรมัน ทั้งสองประเทศนี้ แม้จะเคยเป็นประเทศที่แพ้สงคราม แต่ก็สามารถกลับมายิ่งใหญ่ ในเศรษฐกิจโลกได้ เขาทำได้อย่างไร แต่กับประเทศที่เก่าแก่และ ร่ำรวยด้วยอารยธรรมมายาวนานกว่า 3,000 ปี เช่น ประเทศอินเดีย กับประเทศอียิปต์ แต่ผู้คนในประเทศส่วนใหญ่ก็ยังคงยากจนและไร้ ความหวังอยู่เหมือนเดิม แตกต่างจากประเทศเกิดใหม่ ๆ อย่างสิงคโปร์ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เหล่านี้เป็นประเทศเล็ก ๆ มีประวัติศาสตร์ อายุไม่ถึง 100 ปี และดูเหมือนว่าจะเป็นประเทศที่ไม่มีศักยภาพ และ ล้าหลังกว่าประเทศไทย แต่วันนี้ประเทศเหล่านี้กลับมีการพัฒนาจน กลายมาเป็นประเทศที่ร่ำรวย มีความก้าวหน้าและมั่นคงระดับต้นๆ ของโลก

หากจะถามว่าเป็นเพราะความแตกต่างในเรื่องทรัพยากรทางธรรมชาติของประเทศที่พัฒนาแล้ว กับประเทศ ด้อยพัฒนาใช่หรือไม่ ก็ขอให้ลองพิจารณาดูประเทศญี่ปุ่นเป็นตัวอย่าง ประเทศญี่ปุ่นมีพื้นที่เพื่อการ เกษตกรรมน้อยมาก เนื่องจากพื้นที่กว่า 80% ของประเทศเป็นภูเขา ไม่เหมาะกับการทำการเกษตรใดๆ ทั้งสิ้น แต่ญี่ปุ่นกลับสร้างตนเองให้เป็น ประเทศที่สามารถส่งออกเรื่องอาหารและสินค้าเกษตรได้ในอันดับต้น ๆ ของโลก หรือกรณีของประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ซึ่งเป็นประเทศที่มีอากาศหนาวจัด ปีหนึ่งๆ สามารถทำการเกษตรได้เพียง 4 เดือน และที่มหัศจรรย์ไปกว่านั้น คือ ไม่มีการทำไร่ไถนาในประเทศสวิสเซอร์แลนด์เลยแม้แต่น้อย แต่เขากลับสามารถทำช็อคโกแลตส่งออกเป็นรายใหญ่ ของโลกได้ อีกทั้งเขายังได้นำเรื่องของความซื่อสัตย์ ความตรงต่อเวลา และความมีระเบียบของคนในสังคมมาใช้ให้เป็น ประโยชน์ จนเป็นที่ยอมรับว่าธนาคารของประเทศสวิสเซอร์แลนด์ เป็นธนาคารที่มีมาตรฐานที่สูงที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

สุดท้ายหากจะอ้างถึงความแตกต่างที่เกิดจากสีผิวและเผ่าพันธุ์ของผู้คนในแต่ละประเทศ กลับพบว่า แรงงาน ที่เคยมีนิสัยเกียจคร้านเมื่ออยู่ในประเทศของตนเอง กลับกลายเป็นแรงงานที่ขยันขันแข็งและมีคุณภาพขึ้นมาได้ เมื่อต้องย้ายไปทำมาหากินในประเทศที่เจริญแล้ว นั่นก็เป็นเพราะบรรยากาศในประเทศที่พัฒนาแล้ว จะไม่อนุญาตให้ใคร ขี้เกียจหรือเกะคนอื่นกินเป็นอันขาด ถ้าเช่นนั้นปัจจัยใดกันเล่าที่ทำให้เกิดความแตกต่าง ระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับ ประเทศที่ยังไม่พัฒนา

คำตอบก็คือ "ทัศนคติ" ของคนในประเทศที่พัฒนา แล้วนั่นเองที่ฝังรากลึกลงยาวนานปีผ่านระบบการศึกษาและ การอบรมปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็น "ค่านิยม" ของคน ในสังคมที่ได้สร้างความแข็งแกร่งดังที่ได้กล่าวมา ซึ่งพฤติกรรม ของคนในประเทศที่พัฒนา แล้วส่วนใหญ่จะดำเนินชีวิตอยู่บนหลักปรัชญาที่สำคัญ คือ

1. มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต
2. มีความซื่อสัตย์ (Integrity)
3. มีความรักในงาน (Work Loving)
4. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ (Responsibility)
5. มีจิตใจมุ่งมั่นเพื่อสู่ความเป็นที่หนึ่ง
6. มีความเคารพต่อกฎระเบียบ (Respect to the law & rules)
7. มีความเคารพต่อสิทธิของผู้อื่น
8. มีความตรงต่อเวลา
9. รู้จักอดออมและสนใจในการลงทุนอย่างมีเหตุมีผล

เมื่อลองเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคนสิงคโปร์กับคนไทย จะพบคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้ประเทศเล็กๆ อย่างสิงคโปร์สามารถก้าวขึ้นไปยืนอยู่แถวหน้าได้อย่างเต็มภาคภูมิก็คือ ความมีระเบียบวินัย ความตื่นตัว ความตรงต่อเวลาและความซื่อสัตย์ ซึ่งตรงกันข้ามกับคนไทยที่ขาดทัศนคติและแรงผลักดันที่สอดคล้องตามหลักปรัชญาการดำเนินชีวิต ดังนั้น การจะพัฒนาประเทศให้สำเร็จได้นั้นต้องเริ่มจากการพัฒนา "คน" ดังคำสอนของ ขงจื๊อ ที่กล่าวไว้ว่า "หากเจ้าวางแผนไว้ 1 ปี...จงปลูกข้าว หากวางแผน 10 ปี...จงปลูกต้นไม้ และหากวางแผน 100 ปี...จงปลูกปัญญาให้ลูกหลาน"

สถานการณ์โลกในปัจจุบัน

โลกผ่านวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของยุคต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1300 ซึ่งนับเป็นคลื่นลูกที่หนึ่งคือ "ยุคปฏิวัติเกษตรกรรม" ที่ได้สร้างรายได้ให้แก่ประเทศเกษตรกรรม ต่อมาประมาณปี ค.ศ.1800 ได้เกิดคลื่นลูกที่สองที่เรียกว่า "ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม" ยุคนี้ได้สร้างความมั่งคั่งมั่นคงและเกิดประเทศร่ำรวยขึ้นเป็นจำนวนมาก จนมาถึงปี ค.ศ. 1965 คลื่นลูกที่สามคือ "ยุคปฏิวัติสารสนเทศ" ได้เกิดขึ้น สารสนเทศและองค์ความรู้ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ว่านี้ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับโลกอย่างมากมายมหาศาล และเมื่อไม่กี่ปี ที่ผ่านมานี้เองคือ เมื่อประมาณปี ค.ศ. 2004 ประเทศมหาอำนาจ 2 ประเทศทางฝั่งตะวันออกของแผนที่โลกคือ จีนและอินเดียได้ผ่นกันกำลังกันและก่อให้เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจกลายเป็นคลื่นลูกที่ 4 ที่เรียกว่า "ยุคอินเดีย" (Chindia) ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา (United States of America) และหลายประเทศในยุโรป (United States of Europe) เริ่มประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและพลังอำนาจเริ่มเสื่อมถอย

การรวมตัวของอาเซียน

ประชาคมอาเซียนเมื่อเริ่มก่อตั้งขึ้นนั้นมีวัตถุประสงค์สำคัญก็คือ เพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันจะนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมือง ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ประกอบกับการค้าระหว่างประเทศในโลกเริ่มมีแนวโน้มที่ติดกันการค้ารุนแรงมากขึ้น ทำให้ประเทศในอาเซียนต้องหันมากระชับและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันให้มากขึ้น ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นในเรื่อง ความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม หลังการเกิดประชาคมอาเซียน ภาพอนาคตที่จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การติดต่อสื่อสารและการเดินทางไประหว่างกันจะมีความสะดวกรวดเร็ว ตลาดแรงงานสามารถเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างกันได้อย่างเสรี จะมีความเปลี่ยนแปลงในเรื่อง พหุวัฒนธรรม ซึ่งจะมีความหลากหลาย ดังนั้น สถาบันการศึกษา บัณฑิตต้องเตรียมพร้อมในเรื่องทักษะที่จำเป็น ในการทำงาน การประกอบอาชีพ รวมทั้งการเตรียมสำหรับการดำรงชีวิตภายใต้ความหลากหลายที่อาจจะนำไปสู่ ความขัดแย้งในสังคมได้

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีความพร้อมและได้เปรียบกว่าหลายประเทศในอาเซียน แต่ก็มีความเสี่ยงที่ต้องระมัดระวังไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอำนาจอธิปไตยและความมั่นคง การขาดดุลทางการค้าระหว่างกัน และความหลากหลายทางวัฒนธรรมดังที่ได้กล่าวมา นอกจากนี้ยังมีเรื่องความร่วมมือทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องมีการตกลงกันให้ชัดเจนเพื่อไม่ให้ขัดกับผลประโยชน์ของไทย รวมทั้งเรื่องของแรงงานที่มีทักษะสูงแต่ราคาถูก ที่จะหลั่งไหลเข้ามามากขึ้น ซึ่งจะทำให้คนไทยหลายอาชีพหางานได้ยากหรือได้ค่าตอบแทนที่ต่ำลง

มหาวิทยาลัยรังสิตกับกับประชาคมอาเซียน

มหาวิทยาลัยรังสิต ได้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยมีกลไกในการดำเนินการ เช่น การเปิดหลักสูตร 2 ภาษา (Bilingual) การพัฒนาคุณภาพอาจารย์ การมีระบบอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งจะช่วยดูแลนักศึกษา และยังมีกิจกรรมนักศึกษาที่ช่วยส่งเสริมเรื่องการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกัน การพัฒนา บุคลากรสายสนับสนุนด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้รู้ เท่าทันข่าวสารข้อมูล สร้างการตระหนักรู้ทั้งในเรื่องทักษะ ภาษาอังกฤษ วัฒนธรรม รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรในทุกๆ ด้าน

การอภิปราย เรื่อง มหาวิทยาลัยรังสิตกับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนโอกาส ผลกระทบ และความท้าทาย

นาวาตรี ดร.อิทธิ ดิษฐบรรจง

อธิบดีกรมอาเซียนกระทรวงการต่างประเทศ

นายพนิตี ระตะนาคกุล

รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.)

ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาส

คณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดร.อนุสรณ์ ธรรมใจ

คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ผู้ดำเนินการอภิปราย

นาวาตรี ดร.อิทธิ ดิษฐบรรจง

อธิบดีกรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

วิทยากรท่านแรกได้เริ่มต้นการอภิปรายด้วยการปูพื้นฐานพัฒนาการของอาเซียนว่า ถือกำเนิดที่ประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 มีสมาชิก เมื่อรวมก่อตั้งรวม 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และ สิงคโปร์ ต่อมาในปี พ.ศ.2527 บรูไน ดารุสซาลาม ได้เข้ามาเป็นสมาชิก ตามด้วยเวียดนามเข้ามาเป็นสมาชิกเมื่อปี พ.ศ. 2538 ขณะที่พม่าและลาวได้เข้ามาเป็นสมาชิกในปี พ.ศ.2540 และประเทศสุดท้ายคือกัมพูชา เข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียน เมื่อปี พ.ศ.2542 ปัจจุบันอาเซียนมีประเทศสมาชิก ทั้งหมด 10 ประเทศ มีประชากรรวมกันประมาณ 600 ล้านคน ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนที่ควรทราบคือ อาเซียนมีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่า 4.5 ล้านตารางกิโลเมตร มีผลิตภัณฑ์มวลรวมหรือจีดีพี(GDP) เท่ากับ 1,540 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีการค้ารวมเท่ากับ 1,800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ความสำคัญด้านเศรษฐกิจของอาเซียนต่อไทย

อาเซียนเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 จนถึงปัจจุบันคิดเป็น ร้อยละ 22-24 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทย และในปี พ.ศ. 2554 มูลค่า การค้าไทยกับอาเซียน เพิ่มขึ้นร้อยละ 8 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2553 ไทยได้เปรียบดุลการค้ามากกว่า 1 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี อาเซียนเข้ามาลงทุนในไทย จำนวน 669.43 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และไทยไปลงทุนในอาเซียน จำนวน 1,962.01 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ข้อมูลปี พ.ศ. 2552) ในปี พ.ศ. 2553 มีนักท่องเที่ยวอาเซียน จำนวน 4.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 28.45 ของนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมด

ความร่วมมือทางการศึกษากับอาเซียน

การรวมตัวของอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ เป็นโอกาสสำหรับประเทศไทยเนื่องจากเรามีความพร้อมในหลายๆ ด้านรวมทั้งด้านการศึกษาหากมีการเตรียมความพร้อมให้บัณฑิตที่กำลังจะจบการศึกษามีทักษะ ความรู้เพียงพอ ก็จะสมารถไปทำงานในกลุ่มประเทศอาเซียนได้ง่ายขึ้น เช่นเดียวกันบุคลากรในบางสาขาอาชีพจากประเทศในกลุ่มก็จะสามารถเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้มากขึ้น ซึ่งขณะนี้ทางกระทรวงฯ ได้เข้าไปสนับสนุน เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะทำหลักสูตรอาเซียน เป็นหลักสูตรระหว่างประเทศ โดยจะเขียนตำราเรียนร่วมกัน 10 ประเทศ โดยกระทรวงฯ จะนำเงินจากกองทุนอาเซียนมาช่วยสนับสนุน ผ่านทางผู้แทนถาวรของอาเซียน และในปีนี้จะจัดโครงการ "การแนะนำทุนจากอาเซียน" ซึ่งจะมีผู้แทนอาเซียนมาพูดให้ฟังเกี่ยวกับทุนของอาเซียน วิธีการขอทุนรวมทั้งการอบรมการเขียนโครงการเพื่อขอทุนอย่างไรก็ตาม เรื่องเร่งด่วนที่ประเทศไทยต้องทำขณะนี้ คือการเตรียมคนไทยให้พร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองอาเซียน แม้จะยังขาดแคลนบุคลากรที่จะทำหน้าที่ให้ความรู้ ก็ตาม แต่ทราบมาว่าขณะนี้ สกอ. ได้ร่วมมือกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งศูนย์อาเซียนศึกษาแห่งชาติขึ้น โดย องค์การนี้จะทำหน้าที่หลักในการเชื่อมโยงศูนย์อาเซียนในที่ต่างๆ ให้เชื่อมโยงกันและประสานงานในการให้ความช่วยเหลือแก่สถาบันที่ประสบปัญหา

<http://www.etvmac.tv/news/2011/11/1521>

นายพิบัติ รัตนานุกูล

รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.)

วิทยากรท่านต่อมาได้กล่าวว่า สกอ. ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนเรื่องการเตรียมความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสู่ประชาคมอาเซียนมาโดยตลอด ประการแรกคือ การจัดตั้งเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network; AUN) ซึ่งเป็นความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ของประเทศอาเซียน ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2538 ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยของไทยเข้าร่วม เป็นสมาชิกแล้ว 4 แห่ง จากทั้งหมด 26 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพาและมหาวิทยาลัยมหิดล ประโยชน์ที่ได้จากความร่วมมือของเครือข่าย มหาวิทยาลัยอาเซียน คือ การแลกเปลี่ยนทางวิชาการ โครงการทุนการศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนนักศึกษาระดับปริญญาตรีระหว่างมหาวิทยาลัย และทุนการศึกษาจากรัฐบาลที่เป็นประเทศคู่เจรจากับอาเซียน เช่น จีน ญี่ปุ่น และเกาหลี ซึ่งเรียกว่า AUN Scholarship นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมความร่วมมือที่เรียกว่า เครือข่ายการประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network Quality Assurance : AUNQA) AUNQA ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2541 โดยวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกลไกการประกันคุณภาพและมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยที่เป็นสมาชิกให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งต่อไปนักศึกษาสามารถไปเรียนที่ไหนในอาเซียนก็ได้ โดยมี QA เป็นกรอบในการควบคุมคุณภาพ

ประการต่อมา สกอ. ผลักดันในเรื่องของการแลกเปลี่ยนนิสิต-นักศึกษาภายใต้กรอบของอาเซียน โดยโครงการที่กำลังทำอยู่ตอนนี้ คือ M-I-T Mobility Programme เป็นการแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างมาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย โดยริเริ่มให้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาในอาเซียนเป็นเวลา 1 เทอม โดย สกอ. จะดูแลในเรื่องค่าใช้จ่ายให้นักศึกษาทั้งหมด เป้าหมายของโครงการนี้คือการสร้างความตื่นตัว ความกลมกลืนระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน ลดความแตกต่างระหว่างภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมของประเทศสมาชิก การแลกเปลี่ยนนี้จะทำให้เกิดความรู้และก่อให้เกิดการพัฒนาในเรื่องของหลักสูตรของแต่ละมหาวิทยาลัย โดยโครงการจะสนับสนุน การแลกเปลี่ยนนักศึกษาในระดับปริญญาตรีใน 5 สาขาวิชาที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ คือ เกษตรศาสตร์ ภาษาและวัฒนธรรม การบริการและการท่องเที่ยว ธุรกิจระหว่างประเทศ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร เป็นเวลา 1 ภาคการศึกษา มีมหาวิทยาลัยของประเทศไทยเข้าร่วมโครงการแล้ว 6 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศ.ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ

คณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยากรท่านสุดท้ายได้กล่าวว่า มหาวิทยาลัยในไทยเองก็ต้องปรับตัว การปรับตัวในที่นี้ไม่ใช่การทำตามมหาวิทยาลัยชั้นนำอย่างของสิงคโปร์หรือฮ่องกง ซึ่งเน้นความเป็นสากลมากเกินไปจนเหมือนเป็นมหาวิทยาลัยของยุโรปหรืออเมริกาที่มากเปิดสอนที่สิงคโปร์ อยากให้ผู้ที่เกี่ยวข้องลองคิดให้ไกลออกไปจากอาเซียนหรือ Beyond ASEAN อย่าตีกรอบเฉพาะอาเซียนให้คิดถึงนักศึกษาจากยุโรปหรืออเมริกาที่อยากจะมาเรียนในประเทศไทย หรือประเทศอื่นๆ ในอาเซียน เพราะเรามีจุดเด่นที่เรียกว่า อัตลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) อย่างประเทศไทยเราก็มีจุดเด่นของเราทั้งในเรื่องวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีก็ให้เน้นจุดเด่นนี้และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป ไม่ใช่ตอนนี้เราให้ความสำคัญกับอาเซียน ทุกมหาวิทยาลัยต้องเปิดอาเซียนศึกษาเหมือนกันหมด ที่สำคัญมหาวิทยาลัยสร้างให้บัณฑิตมีความรู้ความสามารถคือ ต้องเก่งจริง นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษและไอที และต้องไม่ละทิ้งความเป็นไทยซึ่งเป็นจุดเด่นของเรา เมื่อมีนักศึกษาจากยุโรป อเมริกา หรือแคนาดาสนใจมาเรียน สุดท้ายนักศึกษาจากประเทศในอาเซียนก็จะตามมาเรียนกันเอง

สุดท้ายวิทยากรได้สรุปว่าประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมในหลายเรื่อง ทั้งการสร้างความรู้ให้กับประชาชน การผนวกวิสัยทัศน์และแผนปฏิบัติการของอาเซียนเข้าสู่นโยบายของรัฐบาลและส่วนราชการ การจัดระบบการบริหารใหม่ให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ใหม่โดยการปรับหรือแก้ไขโครงสร้างของหน่วยราชการ การสร้างองค์ความรู้ของหน่วยราชการ ให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนและทันต่อการเคลื่อนไหวของอาเซียน การจัดตั้งสำนักงานหรือส่วนความร่วมมืออาเซียนในส่วนราชการให้เป็นจุดประสานเครือข่ายในการขับเคลื่อนการเป็นประชาคมอาเซียนในส่วนราชการของไทย ทางด้านการศึกษาวิทยากรให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษามีจำนวน เพิ่มมากขึ้นแต่เป็นไปอย่างไร้ทิศทางและมีปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการ รวมทั้งคุณภาพของอาจารย์ และการหดตัวของประชากรไทยทำให้จะมีจำนวนนักเรียนเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษาลดน้อยลง สถาบันการศึกษาต้องหันมาพิจารณาในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนระดับอาชีวะมากขึ้น รวมทั้งมีแผนในการรับนักศึกษาอาเซียน มาทดแทนจำนวนนักศึกษาไทยที่จะลดจำนวนลง แต่สิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาคือคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งจะช่วยให้สถาบันการศึกษา สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้ทั้งในและนอกอาเซียน

ห้องสมุดโบราณสตราฮอฟแห่งกรุงปราก

(Strahov Library - Strahovska knihovna)

ดร.มลิวัดย์ ประดิษฐ์ธีระ*

ปราสาทแห่งกรุงปราก (Prague Castle) ตั้งอยู่ริมฝั่ง แม่น้ำวอลตาวา (Vltava)

หากท่านเคยไปเยือนกรุงปราก เมืองหลวงของประเทศสาธารณรัฐเช็ก ในยุโรปมาแล้ว คงได้เคยเดินข้ามสะพานคาร์ลอฟ (Karlův most) หรือสะพานชาร์ลส์ (Charles Bridge) สะพานโบราณเก่าแก่และยิ่งใหญ่ทอดยาวเหนือแม่น้ำวอลตาวา (Vltava) ตามบันทึกประวัติศาสตร์ สะพานนี้ถูกสร้างขึ้นใน ค.ศ. 1085 เมื่อ เจ้าชายวราติสลอฟที่ 2 ได้เสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์ทรงย้ายพระราชตำหนักมาพำนักที่ Vysehrad และโปรดให้สร้างสะพานข้ามแม่น้ำวอลตาวา (Vltava) โดยขนานนามสะพานนี้ว่า สะพาน Judith ซึ่งได้พังทลายลงเมื่อปี ค.ศ. 1342 และมีการสร้างสะพานคาร์ลอฟ ซึ่งภาษาเช็กใช้ว่า Karlův ส่วนภาษาอังกฤษ

เรียกว่า สะพานชาร์ลส์ (Charles) ขึ้นมาแทนในอีก 15 ปีต่อมา เมื่อเดินข้ามสะพานนี้จากฝั่งตะวันออกไปยังฝั่งตะวันตก จะพบกับความยิ่งใหญ่อลังการสูงส่งของปราสาทแห่งกรุงปราก (Prague Castle) อยู่เหนือแม่น้ำบนเนินเขา Hradchin ปราสาทแห่งนี้สร้างขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 9 โดย กษัตริย์บอริวอจ พรีเมิสโลเวก (Borivoj Premyslovec) และมีการขนานนามปราสาทแห่งนี้ว่า ปราฮา (Praha) ซึ่งเป็นชื่อเรียกกรุงปรากในภาษาเช็ก

สะพานคาร์ลอฟ (Karlův most) หรือสะพานชาร์ลส์ (Charles Bridge) ทอดยาวเหนือแม่น้ำวอลตาวา(Vltava)

ผู้เขียนมีโอกาสเดินทางไปเยือนสาธารณรัฐเช็กและออสเตรีย ด้วยวิธีการเดินทางแบบมีกระเป๋าใส่ล้อลาก 1 ใบ และอยากไปไหน (ฉัน) ก็ไปตามใจ (ฉัน) นั่งรถไฟไปเมืองต่างๆ เริ่มต้นด้วยกรุงปราก เมืองเชสกีครุมลอฟ ซัลบวร์ก และกรุงเวียนนา และแน่นอนว่า สถานที่ที่ที่แฉนั้น ได้บรรจุโปรแกรมเยือนห้องสมุดไว้ด้วย บทความนำชมห้องสมุดฉบับนี้ ผู้เขียนจึงขอเริ่มต้นด้วย "ห้องสมุดโบราณสตราฮอฟ (Strahovska Knihovna หรือ Strahov Library)" ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณอารามสตราฮอฟ (Strahovský klášter หรือ Strahov Monastery) วัดแห่งคริสตศาสนาที่สำคัญและเก่าแก่แห่งหนึ่งของกรุงปราก ประเทศสาธารณรัฐเช็ก

*ผู้อำนวยการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสาธารณรัฐเช็ก

สาธารณรัฐเช็ก หรือ Czech Republic เป็นประเทศตั้งอยู่ใจกลางของทวีปยุโรป มีพรมแดนติดกับประเทศเยอรมนี ออสเตรีย สโลวะเกีย โปแลนด์ มีพื้นที่ 78,866 ตารางกิโลเมตร และมีประชากรทั้งสิ้น 10.28 ล้านคน ใช้ภาษาเช็กเป็นภาษาประจำชาติ และมีเงินสองสกุล คือ เช็กโครน (CZK) และเงินยูโร (EURO) ในฐานะที่เป็นหนึ่งในสมาชิกสหภาพยุโรป มีกรุงปราก (Praha หรือ Prague) ซึ่งตั้งอยู่กึ่งกลางประเทศเป็นเมืองหลวง โดยมีพื้นที่ 496 ตารางกิโลเมตร และมีประชากรประมาณ 1.2 ล้านคน เมื่อ ค.ศ.1992 องค์การยูเนสโก ได้ประกาศให้กรุงปรากเป็นเมืองมรดกโลก

อารามสตราฮอฟ (Strahovsky Klaster หรือ Strahov Monastery)

อารามสตราฮอฟ (Strahov) เป็นวัดของคริสตศาสนาตั้งอยู่ใกล้ปราสาทปราก เป็นศูนย์กลางของนิกาย Premonstratensian ตั้งแต่ศตวรรษที่ 12 อาคารต่างๆ ในบริเวณอารามนับเป็นหนึ่งในอาคารประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในกรุงปราก ไม่ว่าจะเป็น แกลลอรี่รูปภาพ โบสถ์ และห้องสมุดโบราณ Strahov ซึ่งเก็บเอกสารทางประวัติศาสตร์มากมายและห้องโถงต่างๆ ภายในบริเวณอาราม คำว่า "Strahov" เป็นภาษาเช็ก มีความหมายว่า "Guarding place" หรือหมายความว่า "ด่านหรือป้อมรักษาการณ์" ซึ่งใกล้เคียงกับสภาพภูมิศาสตร์ที่อารามนี้ตั้งอยู่บริเวณไม่ไกลจากทางเข้าปราสาทปราก จึงเปรียบเสมือนด่านก่อนเข้าปราสาทนั่นเอง

ประตูทางเข้าอารามสตราฮอฟ

ป้ายชื่ออาราม Strahovsky Klaster

อาราม Strahov ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1140 โดยบิชอปจินดริช ซิด (Jindrich Zdik) และ เจ้าชายวลาดิสลาวที่ 2 (Prince Vladislav II) ซึ่งต่อมาขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์วลาดิสลาวที่ 1 (Vladislav I) ชื่อของอารามว่า "Strahov" หมายถึง "สถานที่ปกป้อง" เพราะตั้งอยู่ใกล้ทางไปสู่อปราสาทปราก

พระอารามสตราฮอฟเป็นอาคารแบบโรมันที่ใหญ่ที่สุดในสาธารณรัฐเช็กและอาจจะในยุโรปในช่วงเวลานั้น และกลายเป็นปราชญ์สถานที่สำคัญในค.ศ.1627 เมื่ออัครบิดรท่านเซนต์นอร์เบิร์ต (St. Norbert) ถูกอัญเชิญมา เมือง Magdeburg ท่านเซนต์นอร์เบิร์ตนี้เป็นนักบุญสำคัญผู้ก่อตั้งนิกายPremonstratensian ในค.ศ. 1120 ในประเทศฝรั่งเศส ในหุบเขา Premontre ปัจจุบัน อัครบิดรท่านถูกเก็บรักษาไว้ที่บสถ์เซนต์วอร์ซิลลา (St. Vorsila)

ในปี ค.ศ. 1648 มหาวิหารของ Strahov ถูกทำลายโดยกองกำลังทหารสวีเดน และต่อมาถูกสร้างใหม่อย่างสวยงามโดยสถาปนิกหลายคนที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น ได้แก่ KI Dienzenhofer, Lurago, Jean Baptiste Mathey และกลายเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของคริสตจักรคาทอลิก มีการตกแต่งที่สวยงามด้วยจิตรกรรมฝาผนังและสถาปัตยกรรมปูนปั้น

บริเวณพระอาราม Strahov นี้ มีความร่มรื่นสวยงามด้วยสวนดอกไม้ มีศาลาและระเบียงสไตล์บาร็อค ประตูทางเข้าอารามเป็นสถาปัตยกรรมบาร็อคสมัยศตวรรษที่ 18 เป็นรูปปั้นของนักบุญเซนต์นอร์เบิร์ต และนักบุญอื่นๆ ในสมัยเดียวกันอยู่สองข้างเหนือประตู

จัตุรัสเมื่อเดินผ่านทางเข้าอาราม

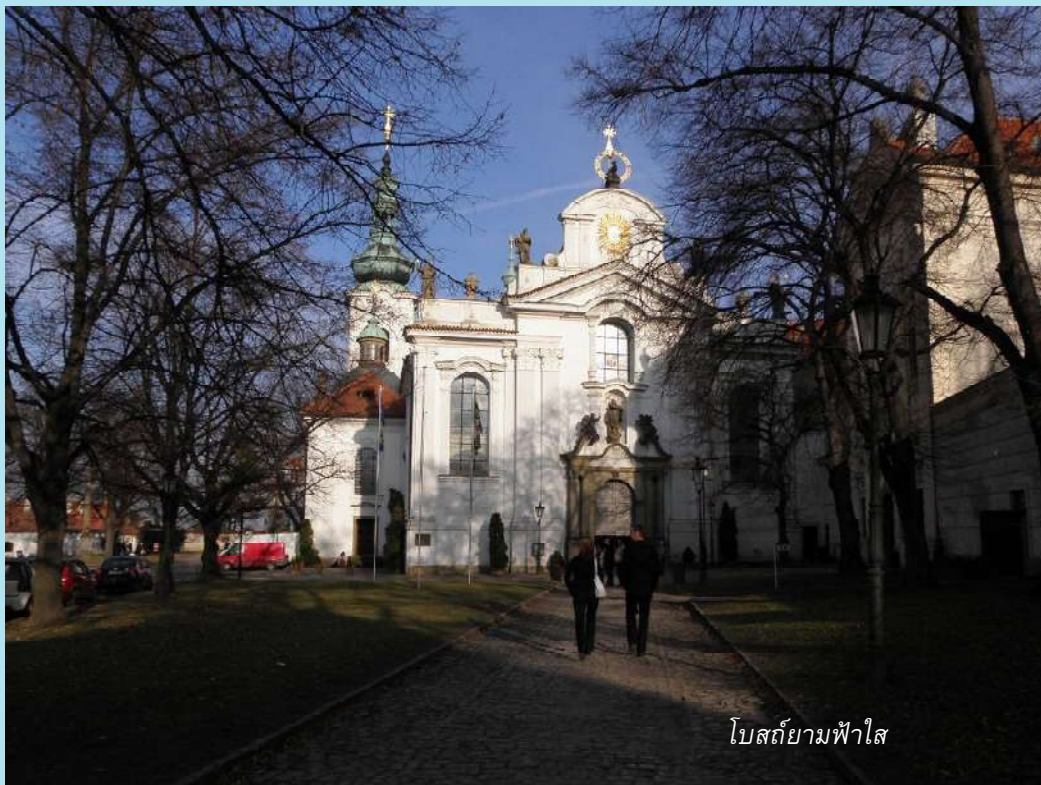

ลานจัตุรัสในอาราม มีอาคารสีสดใและดอกไม้กำลังบาน

ทางเดินไปสู่โบสถ์

โบสถ์ยามฟ้าใส

อาคารห้องสมุดสตราฮอฟ

ห้องสมุดสตราฮอฟ (Strahov Knihovna)

ห้องสมุดแห่งพระอารามสตราฮอฟ เป็นหนึ่งในสถานที่สำคัญของพระอารามแห่งนี้ ห้องสมุดเป็นอาคารเอกเทศ ถูกจัดให้เป็นห้องสมุดที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่งในยุโรป มีหนังสือและเอกสาร ต้นฉบับตัวเขียน(Manuscripts) ที่มีคุณค่าจำนวนมากกว่า 200,000 รายการ เป็นเอกสารหรือหนังสือโบราณในระหว่างยุคศตวรรษที่ 16 และ 18 ถึง 3,000 กว่ารายการ และต้นฉบับตัวเขียน (เขียนด้วย ลายมือหรือ Manuscripts) จำนวนกว่า 1,500รายการ ห้องสมุดตั้งอยู่บนชั้นสองของอาคาร แบ่งออกเป็น 2 ห้องโถงขนาดใหญ่ ได้แก่ ห้องเทววิทยา (Theology Hall) และห้องปรัชญา (Philosophy Hall)

ป้ายแสดงรูปห้อง

ผู้เขียนที่หน้าทางเข้าอาคารห้องสมุด

ห้องเทววิทยา (Theology Hall)

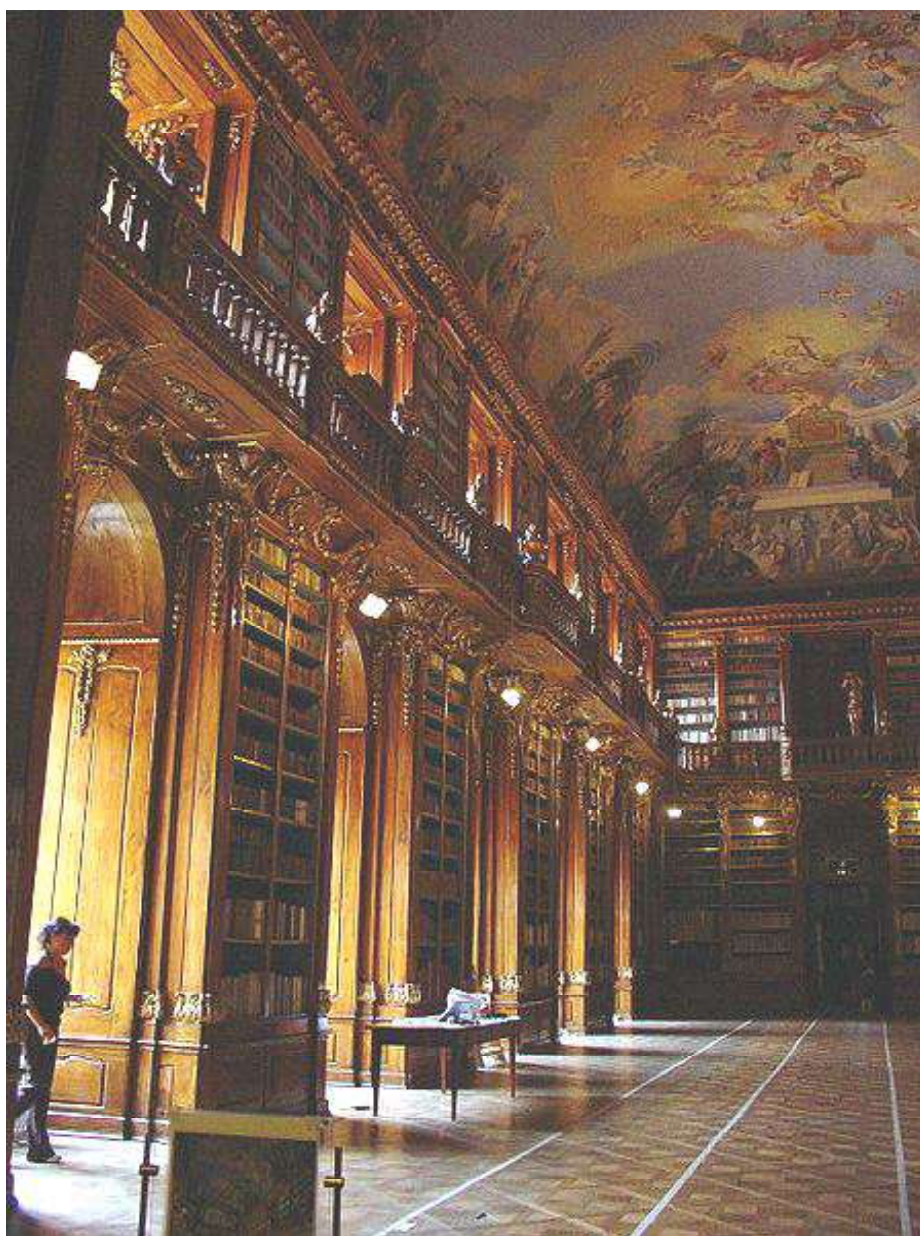

สร้างขึ้นโดย Giovanni Domenico Orsi ในปี ค.ศ. 1679 ตกแต่งในสไตล์บาโรก เป็นห้องที่เก็บเอกสารโบราณที่มีคุณค่าโดยเฉพาะคัมภีร์คริสตศาสนา "1671 parchment" ที่เก่าแก่ที่สุด หนังสือโบราณ ตั้งแต่ศตวรรษที่ 9 โดยเฉพาะต้นฉบับ Evangelii Strahov ซึ่งเป็นคัมภีร์ฉบับลายมือที่เขียนเล่ม และหุ้มปกด้วยมือ อย่างสวยงามประดับปกด้วยอัญมณีทรงคุณค่า นับว่ามีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวรรณคดี นอกจากนี้ ยังมีลูกโลกที่ตั้งจากศตวรรษที่ 17 (เป็นที่ทราบกันดีว่า ชาวดัชต์คือนักเดินทางและชำนาญทำแผนที่โลก โดยเฉพาะแผนที่เดินเรือ)

ห้องปรัชญา (Philosophy Hall) ซึ่งใหญ่กว่าห้องเทววิทยา สร้างขึ้นภายหลังโดยJan Ignaz Palliardi เมื่อสงครามสามสิบปีอันยาวนานในยุโรปสงบลง ในช่วงศตวรรษที่17-18 ห้องสมุดได้รวบรวมหนังสือหลายเล่มกลับมาไว้ในครอบครองรวมทั้งได้รับเอกสารทางศาสนาจากLouka's Convent ในแคว้นโมราเวีย (Moravia) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการขยายบริเวณเก็บหนังสือ ทำให้มีการสร้างห้องปรัชญาขึ้น ห้องนี้ออกแบบในสไตล์โรมันคลาสสิก เก็บหนังสือจำนวนกว่า 50,000 เล่ม เพดานของห้องโถงมีจิตรกรรมแบบเฟรสโก (Frescos) หรือภาพวาดปูนเปียกที่น่าตื่นตาตื่นใจ ซึ่งวาดโดยจิตรกรชื่อ Franz Maultbertsch ภาพดังกล่าว แสดงถึงมนุษยชาติต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ (Human's Fight for Knowledge)

(สำหรับห้องนี้ ผู้เขียนไม่ได้รับอนุญาตให้ถ่ายรูป จึงขออนุญาตใช้ภาพที่ถ่ายโดยช่างภาพซึ่งวางไว้บนWikipedia)

เครดิตภาพ: Yelkrokoyade, 14 July 2009,

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Biblioth%C3%A8que_monast%C3%A8re_Strahov_2.jpg

เนื่องด้วย ห้องสมุดสตราฮอฟเก็บเอกสารโบราณที่มีความสำคัญ เพราะฉะนั้น เอกสารโบราณจำนวนหนึ่ง (จำนวนมาก) จัดเป็นเอกสารอนุรักษ์ และเป็นแหล่งอ้างอิงทางประวัติศาสตร์และวรรณคดี ดังนั้น นอกจากจะเป็นห้องสมุดแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ด้วย หนังสือบางคอลเล็กชันจึงห้ามการใช้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นพิเศษเพื่อการค้นคว้าวิจัย ภายในห้องโถงทั้งสองแห่งมีการป้องกันแสงเพื่อรักษาหนังสือ ห้ามหยิบหนังสือหรือเอกสาร ห้ามการถ่ายรูปโดยใช้แสงแฟลช

อย่างไรก็ดี เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าวิจัย ห้องสมุดได้จัดบริเวณสำหรับการค้นคว้าและอ่านหนังสือ (Education Hall) แก่ผู้ใช้ด้วย แต่หนังสือในห้องสมุดทุกเล่มห้ามยืมออก

โถงแสดงนิทรรศการ

ห้องสมุดสตราฮอฟ เปิดให้เข้าใช้และเข้าชมทุกวัน เวลา 09:00 - 17:00 น. ยกเว้นวันคริสตมาสและวันอาทิตย์อีสเตอร์ โดยเสียค่าเข้าชม คนละ 80 โครน (CZK)

นอกจากนี้ หากท่านผู้อ่านสนใจชมภาพหรือบรรยากาศของห้องสมุดสตราฮอฟแบบเสมือนจริง มองได้รอบแบบ 360 องศา โดยเฉพาะในห้องปรัชญา (Philosophy Hall) ได้มีการจัดทำเป็น 360 degree Panorama Virtual Tour ที่เว็บไซต์ <http://www.360cities.net/gigapixel/strahov-library.html> ซึ่งเกิดขึ้นโดยความร่วมมือของคณะบริหารห้องสมุดกับเว็บไซต์ 360cities.net เมื่อ ปี ค.ศ. 2011 เมื่อห้องสมุดสตราฮอฟจำเป็นต้องปิดชั่วคราวเพื่อซ่อมแซมปรับปรุง จึงเกิดแนวคิดจัดทำเป็นสื่อเสมือนเพื่อให้ผู้ที่สนใจและนักท่องเที่ยวยังสามารถเข้าชมห้องสมุดได้ผ่านออนไลน์

นิทรรศการต้นฉบับตัวเขียนและหนังสือโบราณ บริเวณห้องอ่านหนังสือ (Education Hall)

ห้องสมุดสตราฮอฟแห่งนี้ ผู้เขียนประทับใจในความสวยงามทางสถาปัตยกรรม และความอลังการของการรวบรวมและจัดเก็บหนังสือและเอกสารมาก จนต้องไปชมถึง 2 ครั้ง ที่มีบุคคลสำคัญไปเยี่ยมมากมาย ด้วยความเป็นแหล่งสารสนเทศสำคัญทางด้านคริสตศาสนา และความสวยงามด้านสถาปัตยกรรม เป็นฉากสำคัญในภาพยนตร์หลายเรื่อง เช่น Amadeus Mozart ฯลฯ นอกจากนี้ยังประทับใจและขอบคุณในความน่ารักของเจ้าหน้าที่ห้องสมุด เพราะเรามีเงินค่าเช่าไม่พอ 80 โครน (คือเทียบกันจนหมดตัว) แต่เขาก็อนุญาตให้เราเข้าไปชมได้

ต้องขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งค่ะ “děkuji vám” (คำขอบคุณในภาษาเช็ก)

รายการอ้างอิง

"Historical Strahov Library in Prague", (Online 2011). <http://www.prague.cz/strahov-library>

"Strahov Library 40 Gigapixels", (Online, March 2011). <http://www.360cities.net/gigapixel/strahov-library.html>

Yelkrokoyade, 14 July 2009. "Philosophy Hall Picture (Online)."

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Biblioth%C3%A8que_monast%C3%A8re_Strahov_2.jpg

รายงานผลการสำรวจความพึงพอใจในการใช้บริการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปีการศึกษา 2553

นฤมล พุกษศิลป์*

รัตนภรณ์ กาศโอสถ**

ความเป็นมา

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต มีพันธกิจในการสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัย การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศทุกรูปแบบ บริการที่หลากหลาย สนองตอบความต้องการของผู้ใช้ พร้อมส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีทันสมัยมาเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ รวมถึงการขยายขอบเขตบริการทางวิชาการสำหรับผู้ใช้ให้สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานภายนอกเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาประเทศ เป็นแหล่งรวมทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่างๆ เพื่อเผยแพร่ และให้บริการแก่ผู้ใช้ นอกจากนี้สำนักหอสมุดมีหน้าที่ให้บริการแก่ผู้ใช้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต การให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ใช้ จึงถือว่าเป็นภารกิจ อันสำคัญยิ่ง

การสำรวจความพึงพอใจในการใช้บริการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นประจำทุกปี เพื่อต้องการสร้างความมั่นใจว่าสำนักหอสมุด ได้จัดบริการแก่ผู้ใช้ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นเครื่องมือในการได้ข้อมูลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แบบสำรวจความพึงพอใจของสำนักหอสมุดได้ประยุกต์ใช้แนวทางมาตรฐาน LibQUAL ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิจัยแห่งอเมริกัน ซึ่งประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อการใช้บริการในด้านต่างๆ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้ให้บริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ด้านการเข้าถึงข้อมูล ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร และด้านสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้ห้องสมุดของผู้ใช้บริการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต
2. เพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้ห้องสมุดในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านผู้ให้บริการ ด้านทรัพยากร สารสนเทศ ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ด้านการเข้าถึงข้อมูล ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร และด้านสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจ ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรังสิต จำนวน 1,100 ชุด โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายและได้รับแบบสำรวจกลับคืนจำนวน 899 ชุด

* รองผู้อำนวยการฝ่ายเทคนิคและบริการ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรังสิต

** หัวหน้าแผนกพัฒนา สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต

สถานที่ทำการสำรวจ

- กลุ่มผู้บริหาร และคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยรังสิต ส่งแบบสำรวจไปให้ยังหน่วยงาน/คณะ ที่สังกัด
- กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และนักศึกษาระดับปริญญาตรี เก็บแบบสำรวจจากผู้เข้ามาใช้ห้องสมุด บริเวณชั้น 2 ชั้น 3 และชั้น 5 ของอาคารหอสมุด
- กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ที่ห้องสมุดศูนย์ศึกษานานาชาติ และห้องสมุดศูนย์ศึกษาวิภาวดี

ระยะเวลาในการเก็บแบบสำรวจ

ระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคม 2554 เป็นเวลา 3 เดือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพและระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในด้านต่างๆ
2. นำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาบริการของสำนักหอสมุด และสามารถวางแผนการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ

แบบสำรวจได้ใช้แนวทางมาตรฐานของ LibQUAL ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อการใช้บริการในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านผู้ให้บริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ด้านการเข้าถึงข้อมูล ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และด้านสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสำรวจ เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสำรวจ โดยให้เลือกเพียง 1 คำตอบ

ตอนที่ 2 การประเมินความพึงพอใจในการใช้บริการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต ด้านผู้ให้บริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ด้านการเข้าถึงข้อมูล ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และด้านสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ คำถามแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ลักษณะคำถามเป็นชนิดมาตราประมาณค่า โดยมีความพึงพอใจ 5 ระดับ คือ

5	หมายถึง	มีความพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

โดยวิเคราะห์ผลออกมาเป็นเกณฑ์ 3 ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.01 - 5.00	มีค่าเท่ากับ	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.00 - 4.00	มีค่าเท่ากับ	ดี
ค่าเฉลี่ยน้อยกว่า	3.00	มีค่าเท่ากับ	พอใช้

ตอนที่ 3 คำถามให้เลือกตอบโดยจัดอันดับความพึงพอใจในด้านต่างๆ เรียงลำดับจากมากไปน้อย

ผลการสำรวจ

จากการแจกแบบสำรวจผู้ใช้ ทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา จำนวน 1,100 ชุด ได้รับแบบสำรวจกลับคืน จำนวนทั้งสิ้น 899 ชุด คิดเป็นร้อยละ 81.72 ของจำนวนผู้ตอบแบบสำรวจทั้งหมด สรุปผลการสำรวจได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสำรวจ

1.1 จำนวนผู้ตอบแบบสำรวจและประเภทผู้ใช้บริการ

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามประเภทผู้ใช้

ประเภทผู้ใช้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้บริหาร	40	4.45
อาจารย์	165	18.35
เจ้าหน้าที่	69	7.68
นักศึกษาระดับปริญญาโท	61	6.79
นักศึกษาระดับปริญญาตรี	564	62.74
รวม	899	100

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสำรวจ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 564 คน คิดเป็นร้อยละ 62.74 รองลงมาเป็นอาจารย์จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 18.35 และเจ้าหน้าที่ จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 7.68

1.2 ความถี่ในการเข้าใช้สำนักหอสมุด

ตารางที่ 2 ความถี่ในการเข้าใช้สำนักหอสมุด

ความถี่ในการเข้าใช้	จำนวน	ร้อยละ
ทุกวัน	41	4.56
1-2 ครั้ง / สัปดาห์	267	29.70
3-4 ครั้ง / สัปดาห์	180	20.02
เดือนละ 1-2 ครั้ง	252	28.03
นานๆ ครั้ง	157	17.46
ไม่ระบุ	2	0.22
รวม	899	100

จากตารางที่ 2 ความถี่ในการเข้าใช้บริการสำนักหอสมุด พบว่าผู้ใช้จำนวนมากที่สุด 267 คน คิดเป็นร้อยละ 29.70 เข้าใช้บริการสำนักหอสมุด 1- 2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ รองลงมา 252 คน คิดเป็นร้อยละ 28.03 เข้าใช้บริการ สำนักหอสมุด เดือนละ 1-2 ครั้ง ส่วนจำนวนน้อยที่สุด 41 คน คิดเป็นร้อยละ 4.56 เข้าใช้ทุกวัน

1.3 เวลาที่ใช้สำหรับหอสมุด

ตารางที่ 3 ช่วงเวลาที่เข้าใช้บริการ

ช่วงเวลาที่เข้าใช้บริการ	จำนวน	ร้อยละ
เวลา 08.30 - 11.00 น.	91	10.12
เวลา 11.00 - 13.00 น.	201	22.36
เวลา 13.00 - 16.00 น.	313	34.82
เวลา 16.00 - 21.00 น.	210	23.36
ไม่แน่นอน	80	8.90
ไม่ระบุ	4	0.44
รวม	899	100

จากตารางที่ 3 พบว่า ช่วงเวลาที่ผู้ใช้เข้าใช้บริการสำนักหอสมุดมากที่สุดคือ ช่วงเวลา 13.00 -16.00 น. จำนวน 313 คน คิดเป็นร้อยละ 34.82 รองลงมาจำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 23.36 เข้าใช้สำนักหอสมุดในช่วงเวลา 16.00-21.00 น. สำหรับช่วงเวลาที่ผู้ใช้เข้าใช้น้อยที่สุด จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 8.90 คือ ไม่แน่นอน

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจในการใช้บริการ

ในตอนี่ 2 เป็นข้อมูลสรุปผลเกี่ยวกับการสำรวจระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านผู้ให้บริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ด้านการเข้าถึงข้อมูล ด้านการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร และด้านสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลได้ดังนี้

2.1 ด้านผู้ให้บริการ

ตารางที่ 4 ระดับความพึงพอใจด้านผู้ให้บริการ

ด้านผู้ให้บริการ	ระดับความพึงพอใจ		แปลความ
	\bar{X}	SD	
ผู้ให้บริการ			
• มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	3.95	0.74	ดี
• มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ	3.89	0.77	ดี
• มีความรอบรู้และมีประสบการณ์ในเชิงวิชาการ	3.83	0.81	ดี
• มีบุคลิกภาพและการสื่อสารที่เหมาะสม	3.95	0.78	ดี
• มีจำนวนบุคลากรให้บริการอย่างเพียงพอและทั่วถึง	3.73	0.87	ดี
• มีการให้บริการเป็นไปตามลำดับ	4.03	0.82	ดีมาก
รวม	3.90	0.64	ดี

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้ให้บริการมีความพึงพอใจในด้านผู้ให้บริการโดยรวม อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย 3.90 เมื่อจำแนกระดับความพึงพอใจด้านผู้ให้บริการเป็นรายข้อในจำนวน 6 ข้อ พบว่าอยู่ในระดับดีมาก 1 ข้อ และดี 5 ข้อ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับดีมาก ได้แก่ มีการให้บริการเป็นไปตามลำดับก่อนหลัง ($\bar{X} = 4.03$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับดี มีค่าสูงสุดเท่ากัน ได้แก่ ผู้ให้บริการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และผู้ให้บริการมีบุคลิกภาพ และกระสื่อสารที่เหมาะสม ($\bar{X} = 3.95$)

2.2 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ

ตารางที่ 5 ระดับความพึงพอใจในด้านทรัพยากรสารสนเทศ

ด้านผู้ให้บริการ	ระดับความพึงพอใจ		แปลความ
	\bar{X}	SD	
ทรัพยากรสารสนเทศ			
หนังสือ			
• มีความทันสมัย	3.36	0.85	ดี
• มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ	3.26	0.88	ดี
• มีเนื้อหาครอบคลุมทุกสาขาวิชา	3.35	0.92	ดี
วารสาร			
• มีความทันสมัย	3.53	0.91	ดี
• มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ	3.32	0.91	ดี
• มีเนื้อหาครอบคลุมทุกสาขาวิชา	3.32	0.91	ดี
สื่อโสตทัศน			
• มีความทันสมัย	3.35	1.10	ดี
• มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ	3.19	1.08	ดี
• มีเนื้อหาครอบคลุมทุกสาขาวิชา	3.32	1.07	ดี
หนังสือพิมพ์			
• มีความหลากหลาย	3.77	1.20	ดี
• มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ	3.53	1.05	ดี
ฐานข้อมูลครอบคลุมทุกสาขาวิชา	3.46	1.08	ดี
การจัดเรียงหนังสือบนชั้นมีความถูกต้องและค้นหาได้ง่าย	3.51	0.99	ดี
การจัดเรียงวารสารบนชั้นมีความถูกต้องและค้นหาได้ง่าย	3.56	1.00	ดี
การจัดเรียงหนังสือพิมพ์ฉบับย้อนหลังสามารถค้นหาได้ง่าย	3.44	1.14	ดี
รวม	3.41	0.69	ดี

จากตารางที่ 5 พบว่าผู้ใช้บริการมีระดับความพึงพอใจด้านทรัพยากรสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41

เมื่อจำแนกระดับความพึงพอใจด้านทรัพยากรสารสนเทศออกเป็นรายชื่อซึ่งมี 15 ข้อ พบว่าอยู่ในระดับ ดีทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ หนังสือพิมพ์มีความหลากหลาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.77$) การจัดเรียงวารสารบนชั้นมีความถูกต้องและค้นหาได้ง่าย มีค่าเฉลี่ย 3.56 วารสารมีความทันสมัย และหนังสือพิมพ์มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.53$)

สำหรับในรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดได้แก่ สื่อโสตทัศนมีจำนวนเพียงพอ ($\bar{X} = 3.19$)

1.4 ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์

ตารางที่ 6 ระดับความพึงพอใจด้านเครื่องมือและอุปกรณ์

ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์	ระดับความพึงพอใจ		แปลความ
	\bar{X}	SD	
เครื่องมือและอุปกรณ์			
• เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้นฐานข้อมูล webpac มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ	3.29	2.26	ดี
• เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้นอินเทอร์เน็ต มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ	3.07	1.12	ดี
• เครื่องยืมด้วยตนเองอัตโนมัติมีจำนวนเพียงพอ	3.24	1.22	ดี
• เครื่องคืนด้วยตนเองอัตโนมัติมีจำนวนเพียงพอ	3.27	1.23	ดี
• จุดบริการอินเทอร์เน็ตไร้สายสะดวก ง่ายต่อการใช้งาน	3.61	1.11	ดี
รวม	3.29	1.00	ดี

จากตารางที่ 6 พบว่าผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจด้านเครื่องมือและอุปกรณ์โดยรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29

เมื่อจำแนกระดับความพึงพอใจตามรายชื่อจำนวน 5 ข้อ พบว่าอยู่ในระดับดีทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก ได้แก่ จุดบริการอินเทอร์เน็ตไร้สายสะดวก ง่ายต่อการใช้งาน ($\bar{X} = 3.61$) เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้นฐานข้อมูล webpac มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ ($\bar{X} = 3.29$) เครื่องคืนด้วยตนเอง อัตโนมัติมีจำนวนเพียงพอ ($\bar{X} = 3.27$)

2.4 ด้านการเข้าถึงข้อมูล

ตารางที่ 7 ระดับความพึงพอใจในด้านการเข้าถึงข้อมูล

ด้านการเข้าถึงข้อมูล	ระดับความพึงพอใจ		แปลความ
	\bar{x}	SD	
การเข้าถึงข้อมูล			
• การสืบค้นฐานข้อมูลwebpac มีขั้นตอนที่สะดวกและง่ายต่อการใช้งาน	3.51	1.01	ดี
• การแสดงผลการสืบค้นบนหน้าจอที่ได้จากฐานข้อมูล webpac มีรายละเอียดครบถ้วนและเพียงพอกับความต้องการ	3.51	0.97	ดี
• การสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์ที่ห้องสมุดบอกรับ ผลที่ได้ตรงต่อความต้องการและเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว	3.42	1.08	ดี
รวม	3.48	0.91	ดี

จากตารางที่ 7 พบว่าผู้ให้บริการมีความพึงพอใจด้านการเข้าถึงข้อมูล โดยรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.48

เมื่อจำแนกระดับความพึงพอใจตามรายข้อจำนวน 3 ข้อ พบว่าอยู่ในระดับดี เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสืบค้นฐานข้อมูล webpac มีขั้นตอนที่สะดวกและง่ายต่อการใช้งาน และการแสดงผลการสืบค้นบน หน้าจอที่ได้จากฐานข้อมูล webpac มีรายละเอียดครบถ้วนและเพียงพอกับความต้องการ ($\bar{x} = 3.51$) เท่ากัน และการสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์ที่ห้องสมุดบอกรับ ผลที่ได้ตรงต่อความต้องการและเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ($\bar{x} = 3.42$)

2.5 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

ตารางที่ 8 ระดับความพึงพอใจในด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร	ระดับความพึงพอใจ		แปลความ
	\bar{X}	SD	
การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร			
• เอกสาร/แผ่นพับประชาสัมพันธ์ฯ	3.42	1.01	ดี
• โหมมเพจของห้องสมุด ให้ข้อมูลประชาสัมพันธ์ และรายละเอียดเกี่ยวกับห้องสมุดได้อย่างครบถ้วนและชัดเจน	3.51	0.97	ดี
• มีการติดประกาศให้ข้อมูล/ ข่าวสารความรู้ที่ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ	3.52	0.88	ดี
• การจัดนิทรรศการในโอกาสต่างๆ มีความน่าสนใจ	3.53	0.91	ดี
• มีป้ายบอกข้อความและประกาศต่างๆ อย่างชัดเจน	3.57	0.88	ดี
รวม	3.51	0.78	ดี

จากตารางที่ 8 พบว่าผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจในด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารโดยรวมอยู่ใน ระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51

เมื่อจำแนกระดับความพึงพอใจตามรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 5 ข้อ พบว่าอยู่ในระดับดีทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีป้ายบอกข้อความและประกาศต่างๆ อย่างชัดเจน ($\bar{X} = 3.57$) การจัดนิทรรศการในโอกาสต่างๆ มีความน่าสนใจ ($\bar{X} = 3.53$) และมีการติดประกาศให้ข้อมูล/ ข่าวสารความรู้ที่ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.52$)

2.6 ด้านสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์

ตารางที่ 9 ระดับความพึงพอใจในด้านสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์

ด้านสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์	ระดับความพึงพอใจ		แปลความ
	\bar{X}	SD	
สถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์			
• มีจำนวนที่นั่งอ่านหนังสืออย่างเพียงพอ	3.75	0.90	ดี
• มีจำนวนตู้รับฝากสิ่งของเพียงพอและเหมาะสม	3.46		ดี
• ตู้รับคืนหนังสือนอกเวลาเพียงพอ	3.52	1.04	ดี
• มีห้องบริการศึกษากลุ่มเพียงพอ	3.29		ดี
• มีแสงสว่างเพียงพอและเหมาะสม	3.86	0.83	ดี
• มีอุณหภูมิและระบบระบายอากาศที่เหมาะสม	3.87	0.83	ดี
• บรรยากาศภายในห้องสมุดมีความเหมาะสมแก่การนั่งอ่าน	3.85	0.88	ดี
• ลานพักสายตา และร้านกาแฟ	3.42	1.05	ดี
• ตู้น้ำดื่มมีจำนวนเพียงพอ	3.39	1.06	ดี
• ห้องน้ำมีความสะอาด	3.61	1.02	ดี
รวม	3.62	0.69	ดี

จากตารางที่ 9 พบว่าผู้ใช้มีความพึงพอใจด้านสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ โดยรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62

เมื่อจำแนกระดับความพึงพอใจตามรายชื่อจำนวน 10 ข้อ พบว่าอยู่ในระดับดีทุกข้อ โดยระดับที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกคือ มีอุณหภูมิและระบบระบายอากาศที่เหมาะสม ($\bar{X} = 3.87$) มีแสงสว่างเพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.86$) และบรรยากาศภายในห้องสมุดมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.85$)

สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 อันดับสุดท้ายได้แก่ มีห้องบริการศึกษากลุ่มเพียงพอ ($\bar{X} = 3.29$) มีตู้น้ำดื่มจำนวนเพียงพอ ($\bar{X} = 3.39$) และ ลานพักสายตาและร้านกาแฟ ($\bar{X} = 3.42$)

จากการสำรวจผลความพึงพอใจทั้ง 6 ด้าน พบว่าผู้ใช้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับดี ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.53 โดยแยกรายด้านทั้ง 6 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ

ด้านผู้ให้บริการ	อยู่ในระดับ ดี	มีค่าเฉลี่ย 3.90
ด้านสถานที่ ครุภัณฑ์ และบรรยากาศ	อยู่ในระดับ ดี	มีค่าเฉลี่ย 3.62
ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร	อยู่ในระดับ ดี	มีค่าเฉลี่ย 3.51
ด้านการเข้าถึงข้อมูล	อยู่ในระดับ ดี	มีค่าเฉลี่ย 3.48
ด้านทรัพยากรสารสนเทศ	อยู่ในระดับ ดี	มีค่าเฉลี่ย 3.41
ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์	อยู่ในระดับ ดี	มีค่าเฉลี่ย 3.29

ตอนที่ 3 สิ่งที่ต้องการให้สำนักหอสมุด ฯ ปรับปรุง โดยเรียงตามลำดับความสำคัญมากที่สุด 3 อันดับ

ผลสำรวจได้ให้ผู้จัดอันดับความสำคัญมากที่สุด ในเรื่อง que คิดว่าสำนักหอสมุดควรมีการปรับปรุงอันดับแรกๆ ในด้านต่างๆ คือ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ด้านการเข้าถึงข้อมูล ด้านสถานที่ ทรัพยากร และบรรยากาศ ด้านบริการอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบออนไลน์

จากผลสำรวจพบว่า ผู้ใช้บริการมีความต้องการให้สำนักหอสมุดฯ ปรับปรุง ในเรื่อง que คิดว่าเป็นสิ่งสำคัญ อันดับแรก ได้แก่

อันดับที่ 1 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ (491 คน)

อันดับที่ 2 ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ (434 คน)

อันดับที่ 3 ด้านการเข้าถึงข้อมูล (335 คน)

การนำผลการสำรวจไปใช้ประโยชน์

สำนักหอสมุด ได้นำผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการไปใช้ในการปรับปรุงการบริการและการบริหาร โดยได้นำเสนอในการประชุมคณะกรรมการบริหารสำนักหอสมุด และสำนักหอสมุดได้จัดทำเป็นโครงการพัฒนาในด้านต่างๆ ไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีต่อไป

ผู้เขียนทั้งสองในฐานะผู้รับผิดชอบในการสำรวจครั้งนี้ ขอทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต ขอขอบคุณผู้ให้บริการทุกท่าน ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานของสำนักหอสมุดให้มีคุณภาพมากขึ้น

สาระน่ารู้ประจำฉบับ.....

ห้องสมุด...กับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ดร.นฤมล รื่นไวย*

การ เปิดประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015 นำความตื่นเต้นมาให้ประเทศไทยมิใช่น้อย และคำถามหนึ่งที่พวกเราต่างถามตัวเองกันคือ เราต้องเตรียมตัวอะไรกันบ้างในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น ไม่ได้หมายรวมเฉพาะในภาคเศรษฐกิจเท่านั้น เพราะที่จริงแล้วประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community: ASC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และ ประชาคมสังคมวัฒนธรรม อาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) จะเห็นว่า เรามักจะพุ่งเป้าไปที่ AEC ซึ่งเป็นประชาคม เศรษฐกิจเท่านั้น ทั้งๆ ที่จริงแล้วประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมตัวให้พร้อมทั้งทางด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และ สังคมวัฒนธรรม

ในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนี้ ห้องสมุดนับเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่จำเป็นต้องมานั่งถาม ทบทวนตัวเองว่า ควรจะมีบทบาทอย่างไร ถึงจะสามารถขึ้นรถด่วนขบวนอาเซียนไปได้อย่างเต็มภาคภูมิ แน่หนอนว่าบทบาทของห้องสมุดก็คือ การเป็นแหล่งศูนย์รวมแห่งความรู้เกี่ยวกับอาเซียน และขณะเดียวกัน ห้องสมุดก็ต้องถามตัวเองว่า ถ้าเราจะก้าวสู่ออาเซียน เราจะสร้างอัตลักษณ์แบบใดให้กับห้องสมุดแบบไทยๆ ของเรา ถ้าจะพิจารณาในรายละเอียดแล้ว ห้องสมุดสามารถมีบทบาทสำคัญในการนำพาสังคมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทั้งด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ด้วยเหตุที่ว่า การเตรียมความพร้อมของประชาชนในประเทศชาติทุกกลุ่ม จำเป็นต้องอาศัยข้อมูล การศึกษาหาความรู้ ดังนั้น โดยหน้าที่ของบรรณารักษ์ จึงต้องทบทวนว่าเราจะเข้าไปมี บทบาทตรงนี้ได้อย่างไร

ในยุคสมัยปัจจุบัน ปรากฏการณ์ Google อาจทำให้ผู้บริโภคข้อมูลข่าวสาร คิดว่า หากเราต้องการข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับประชาคม เราไม่เห็นจำเป็นต้องเข้าห้องสมุด เพราะแค่สืบค้นจาก Google ก็ได้ข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนหรือประชาคมอาเซียนอย่างเหลือเฟือแล้ว สำหรับกรณีนี้ ก็คงต้องตอบด้วยคำตอบแบบคลาสสิกเดิมๆ คือ แม้ Google จะช่วยในการสืบค้น แต่ข้อมูลที่ Google ให้มานั้นก็มากมายมหาศาล และบางครั้ง ยังไม่ค่อย ได้ผ่านการกลั่นกรอง ผู้ใช้จะต้องทำการคัดเลือกอย่างหนัก และบางครั้งก็ตัดสินใจยากกว่าเว็บไหนที่ให้ข้อมูลได้ ครบถ้วนหรือถูกต้อง

ดังนั้น จึงจำเป็นที่ห้องสมุดจะต้องทำการเปิดประตูสู่ออาเซียน สิ่งที่บรรณารักษ์ในห้องสมุดสามารถปรับบทบาทของตนให้เข้ากับยุคสมัยที่กำลังจะเปลี่ยนแปลง คือ

*ศูนย์ความรู้ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

ห้องสมุดควรจะได้มีการรวบรวมสารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์ต่อการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน อาจจัดทำเป็น collection เกี่ยวกับประเทศอาเซียน หรือประเทศอื่นๆ ในเอเชีย จัดทำฐานข้อมูลด้านต่างๆ เกี่ยวกับอาเซียน จัดทำ information files หรือ information package เกี่ยวกับอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือความมั่นคงที่น่าสนใจคือ การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศที่ส่งเสริม creative economy หรือ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่มุ่งเน้นการนำความรู้มาใช้ในการออกแบบ สร้างสรรค์งาน เช่น งานด้านศิลปะ วัฒนธรรม ความสวยงาม บันเทิง ฯลฯ ซึ่งเป็นแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชาติแนวใหม่ ที่แพร่กระจายไปทั่วโลกในปัจจุบัน

แหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่น่าสนใจเกี่ยวกับอาเซียนแหล่งหนึ่ง คือ ASEAN Secretariat Resource Centre (ARC) ซึ่งก่อตั้งโดยสำนักเลขาธิการอาเซียน โดยเริ่มแรกได้ก่อตั้ง ศูนย์เอกสารแห่งสำนักเลขาธิการอาเซียนขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ.1976 และเริ่มเปิดดำเนินการในเดือนเมษายน ค.ศ.1977 จากนั้น จึงได้มีการก่อตั้ง ศูนย์ทรัพยากรสำนักเลขาธิการอาเซียน (The ASEAN Secretariat Resource Centre: ARC) ขึ้น เมื่อ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 2006 ในปัจจุบัน ARC มีงานหลัก 2 ด้าน คือ ส่วนห้องสมุด และหอจดหมายเหตุ

ส่วนห้องสมุด เป็นการรวบรวมหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่นๆ เช่น วารสาร หนังสือพิมพ์ และสื่อโสตทัศนอื่นๆ ที่เกี่ยวกับอาเซียน ทั้งด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การค้า การเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประชากร และวัฒนธรรม

ส่วนหอจดหมายเหตุ จะดูแลรักษาในส่วนของเอกสารอาเซียน เช่น รายงานการประชุม สนธิสัญญา ข้อตกลง อุปกรณ์ที่ใช้ในการลงนามสัตยาบัน บันทึกความเข้าใจ ฯลฯ อย่างไรก็ตามเอกสารในส่วนนี้ ถือว่าเป็น ความลับและสามารถเข้าถึงเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องในสำนักเลขาธิการเท่านั้น

ในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับอาเซียนนี้ อาจทำในรูปแบบกิจกรรมอื่นๆ เช่น การสร้างฐานข้อมูลร่วมกันระหว่างห้องสมุดต่างในประเทศอาเซียน การจัดทำสิ่งพิมพ์ เช่น จดหมายข่าว ตำรา หรือเอกสารต่างๆ ร่วมกัน เป็นต้น

การจัดหาสารสนเทศเพื่อการบริการ

คือการจัดหาสารสนเทศด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน หรือสิ่งที่ผู้ใช้ควรรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน และประชาคมอาเซียน จากเวทีการประชุมวิชาการของชมรมห้องสมุดเฉพาะ ปี พ.ศ. 2554 นันทิพย์ วิภาวิน (2554) ได้กล่าวไว้ว่า ข้อมูลหรือสารสนเทศที่ห้องสมุดควรจัดหาไว้บริการเฉพาะ ได้แก่

1. บริการสารสนเทศด้านการค้า ภาษี และการส่งออกสินค้าไปยังประเทศสมาชิกภายใต้ข้อตกลงของ เขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ อาฟตา (AFTA: ASEAN Free Trade Area)
2. บริการสารสนเทศด้านอุตสาหกรรม
3. บริการสารสนเทศด้านการคลังและการธนาคาร
4. บริการสารสนเทศด้านการเกษตร
5. บริการสารสนเทศด้านการขนส่งและคมนาคม
6. บริการสารสนเทศด้านการเมือง ความสามัคคีระหว่างประเทศสมาชิกในการแก้ปัญหาอินโดจีน ด้านแรงงาน และปัญหาผู้อพยพ
7. บริการสารสนเทศด้านวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดี
8. เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network)

9. AUN Inter=Library Online (ASEAN University Network Inter-Library Online and Information Networking among ASEAN Universities (นำทิพย์ วิภาวิน, 2554: 9-15)

แหล่งข้อมูลอาเซียนอีกแหล่งหนึ่งที่น่าสนใจ คือ ห้องสมุดประชาคมอาเซียน (ASEAN Community Library) <http://www.asean.cmru.ac.th/>

การพัฒนาบุคลากรผู้ให้บริการ

บุคลากรของห้องสมุด จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้มีความรอบรู้ 2 ประการคือ ความรอบรู้เกี่ยวกับอาเซียน และ ความรู้ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างๆ ที่ใช้ในอาเซียน นอกจากภาษาอังกฤษแล้ว ภาษาตระกูลอินโดนีเซียและมาเลเซีย หรือที่เรียกกันว่า ภาษาซา อินโดนีเซียและภาษาซามาลีนัน นับเป็นภาษาที่น่าสนใจ เพราะใช้พูดกันในหลายๆ ประเทศ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์บรูไน ทางใต้ของไทย อย่างไรก็ตาม ภาษาอังกฤษก็นับว่ายังเป็นภาษายอดนิยมที่ใครๆ ก็อยากเรียน เพราะสามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง ทั้งการพูด การอ่าน การเขียน สำหรับวงการบรรณารักษ์ ชมรมบรรณารักษ์นานาชาติ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย จะให้ความสนใจคอยผลักดันส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยการเปิดหลักสูตร Professional English Training เพื่อจัดการอบรมให้แก่บรรณารักษ์ และนักเอกสารสนเทศที่สนใจอยู่เองๆ

นอกจากนั้น ห้องสมุดยังสามารถจัดทำโครงการความร่วมมือระหว่างห้องสมุดในอาเซียน นับเป็นการเปิดโอกาสให้บรรณารักษ์ได้เรียนรู้การทำงานในระดับนานาชาติ เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน และแสวงหาวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุดผ่านทางกิจกรรมการจัดการความรู้ การฝึกอบรมร่วมกัน การแลกเปลี่ยน บุคลากร การเยี่ยมชมผลงาน การทำ benchmarking หรือการดำเนินการโครงการวิจัยร่วม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ทั้งในแง่ของการพัฒนาสมรรถนะของทรัพยากรบุคคลและสามารถนำผลของการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงห้องสมุดด้วยเช่นกัน

การพัฒนาผู้ใช้

ในท่ามกลางยุคสมัยการสืบค้นแบบวัฒนธรรมอินเทอร์เน็ตและออนไลน์ บรรณารักษ์จำเป็นต้องพัฒนาผู้ใช้ให้มีความรอบรู้ด้านสารสนเทศ (information literacy) ซึ่งจะคล้ายคลึงกับ ทักษะในการวิจัย (research skills) นั่นคือ ผู้ใช้จะต้องรู้จักเลือกการใช้ข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งที่มีความน่าเชื่อถือ และมีความครบถ้วน ถูกต้อง เมื่อนำมาใช้แล้ว ต้องมีการให้เกียรติแก่เจ้าของผลงาน โดยมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลสารสนเทศ และไม่ทำการ ลอกเลียน อีกทั้งต้องมีการประเมินผลงานที่นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้อีกด้วย ห้องสมุดสามารถทำหน้าที่เป็นผู้อบรม หลักสูตร information literacy ให้แก่ผู้สนใจ เพื่อส่งเสริมการนำข้อมูล สารสนเทศไปใช้อย่างถูกต้องและสร้างผลงาน ที่ได้คุณภาพ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านยังนับเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อส่งเสริมแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต(lifelong learning) ซึ่งห้องสมุดควรหมั่นจัดกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ใช้ หรือผู้สนใจแต่ยังไม่เคยเข้าใช้ห้องสมุด เกิดความรู้สึกอยากเข้ามาใช้ทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด หรืออยากอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ โดยเฉพาะกิจกรรมการอ่าน ที่เกี่ยวกับอาเซียน หรือประเทศเพื่อนบ้าน บางห้องสมุด จัดมุมอาเซียนที่รวบรวมข้อมูลความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาเซียน หรือข้อมูลเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน บางห้องสมุดมีการจัดเล่นเกมตอบปัญหาที่เกี่ยวกับอาเซียน เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้ทราบข้อมูล หรือได้รู้จักประเทศต่างๆ ในอาเซียนดีขึ้น หรือมีการแนะนำเพื่อนบ้านในอาเซียนผ่านการสัมมนา รวมทั้งการจัดสัมมนาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในบริบทแต่ละบริบท เพื่อการก้าวเข้าสู่อาเซียน เช่น ในบริบทของวิชาชีพต่างๆ เช่น นักวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ครูอาจารย์ บรรณารักษ์ เป็นต้น

การสื่อสารอัตลักษณ์ของความเป็นไทย

หลายท่านคงทราบดีว่า คำขวัญอาเซียน คือ "One Vision, One Identity, One Community" หรือ "หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม"

แม้ว่าจุดมุ่งหมายหลักของการรวมตัวกัน เป็นประชาคมอาเซียน จะมุ่งเน้นความสมัครสมานสามัคคีของประชาชน และความกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวของประชาชนจากประเทศต่างๆ แต่ความสามัคคีนี้จะต้องเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีความเคารพกันอย่างเสมอภาค ไร้เส้นทัศนคติ การดูหมิ่นเหยียดหยามซึ่งกันและกัน แม้ว่าจะรวมกันเป็นหนึ่งอาเซียน แต่อัตลักษณ์ของแต่ละประเทศ จะต้องมีความโดดเด่นบนเวทีประชาชาติให้ได้ การสื่อสารอัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ไม่ใช่เพื่อการประชันขันแข่ง หากแต่เป็นการเลือกเฟ้นจุดเด่นที่เป็นข้อดีของไทย และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ

ห้องสมุดสามารถส่งเสริมการสื่อสารอัตลักษณ์ของความเป็นไทย ในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ได้ เช่น การรวบรวมองค์ความรู้เด่นของคนไทย เพื่อการจัดการด้านทรัพย์สินทางปัญญา มิให้เกิดการเสียเปรียบ หรือการฉ้อโกง ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยที่ดีและเป็นข้อได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน เป็นต้น

การพัฒนากระบวนการในการทำงาน

ปัจจุบัน ห้องสมุดเกือบทุกแห่งให้ความสนใจกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเทคโนโลยีห้องสมุดมาผสมผสานเพื่อการใช้งานและให้บริการ การส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ จึงมีความสำคัญเนื่องจากถือว่าการพัฒนากระบวนการทำงานให้ทันสมัย รวดเร็ว และสะดวกกับผู้ใช้บริการ อย่างไรก็ตาม ชุมรมวิชาชีพบรรณารักษ์หรือห้องสมุดหรือสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ควรมีบทบาทสำรวจดูแลเพื่อให้ห้องสมุดทั่วทุกแห่งสามารถตามทันเทคโนโลยีเหล่านี้ โดยแก้ไขไม่ให้เกิดปัญหา Digital divide นั่นคือ ความสามารถและสิทธิของคนทุกกลุ่มเหล่านี้ในสังคมไทยที่จะสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะป็นในเมืองหลวงเมืองใหญ่ หรือในชนบท เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกัน ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

การรวมตัวกันของประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ.2015 จะเป็นปรากฏการณ์สำคัญหนึ่งในประวัติศาสตร์ ที่คนไทยจะมีเรื่องให้จดจำในฐานะบรรณารักษ์ห้องสมุด เราคงตั้งตารอพร้อมกับการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อการเตรียมความพร้อมไปในเวลาเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

น้ำทิพย์ วิภาวิน. "เปิดประตูอาเซียน: การเตรียมความพร้อมของภาคการบริการสารสนเทศ." *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่อง เปิดประตูห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน และการประชุมชมรมห้องสมุดเฉพาะสามัญ ประจำปี 2554*. กรุงเทพฯ: กรมวิทยาศาสตร์บริการ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2554.

สำนักงานข้าราชการพลเรือน. "ก้าวสู่ประชาคมอาเซียน 2015." [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก:
<http://province.m-culture.go.th/uttaradit/ASEAN2015.pdf>, 12 มิถุนายน 2554.

Mao, K. "Cambodian Libraries: Preparation toward ASEAN Library Community." [online] Available from:
<http://203.131.219.245/conference2012/pdf/Cambodian%20Libraries%20-%20ASEAN.pdf>, 12 June 12, 2011.